

**Varhaiskasvatuksen opettajankouluttajien tutkimusperustaisen
ohjausosaamisen kehittäminen muuttuvissa
oppimisympäristöissä**

OHOSKE-hankkeen loppuraportti

OKM:n erityisavustushakuun varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstön osaamisen kehittämiseen ja korkeakoulutuksen verkostomaiseen kehittämiseen/Korkeakoulujen opettajankoulutustehtävissä toimivien ammatillisen ja pedagogisen osaamisen kehittämiseen

Sisällys

Johdanto	2
Valtakunnallisen verkostohankkeen ydintoimijat	2
Yliopistokohtaiset kehittäjäryhmät ja hankkeen ohjausryhmä	3
Hankkeen maantieteellinen laajuus	3
Haettu ja myönnetty avustuksen määrä	3
Hankkeen kokonaiskustannusarvio ja toteutuneet kulut	4
Hankerahoituksen käyttöaika	5
Hanketoiminnan kuvaus	5
Hankkeen tavoitteet ja niiden toteutuminen	5
Hankkeen toteutusmuodot	6
Toiminnan kuvaukset ja tutkimusperustaiset ohjausosaamisen kehittämisprofiilaatiot yliopistoittain	7
Helsingin yliopisto	7
Itä-Suomen yliopisto	9
Jyväskylän yliopisto	11
Oulun yliopisto	15
Tampereen yliopisto	17
Turun yliopisto	19
OHOSKE-hankkeen kohderyhmät ja vaikuttavuus	26
Hankkeen kohderyhmän osallistaminen hankkeen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin	27
Ohoske-hankkeen eteneminen	27
Tulokset	28
Paikalliset, yliopistokohtaiset ohjausosaamisen täydennyskoulutukset	28
Valtakunnallinen ohjausosaamisen verkkokurssi DigiCampus-alustalla	28
Valtakunnalliset seminaarit ja tapahtumat	29
Kansainvälinen yhteistyö	30
Tutkimusperustainen ohjausosaamisen kehittäminen	30
Tulosten hyödyntäminen	31
Hankkeen arvioinnissa käytetyt menetelmät	31
Selvitys hankkeen toteutuneista kustannuksista ja niiden jakautumisesta yliopistoittain	32
Lähteet	33

OHOSKE-hankkeen loppuraportti

Varhaiskasvatuksen opettajankouluttajien tutkimusperustaisen ohjausosaamisen kehittäminen muuttuvissa oppimisympäristöissä (OHOSKE)

Johdanto

OHOSKE-verkostohankkeessa perustettiin valtakunnallinen varhaiskasvatuksen opettajankouluttajien verkosto tutkimusperustaisen harjoittelun ohjaamisosaamisen kehittämiseen digitaalisissa ja yhteisöllistä opiskelua tukevissa oppimisympäristöissä. Verkostoon kuului kuusi varhaiskasvatuksen opettajia kouluttavaa yliopistoa (Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto, Tampereen yliopisto ja Turun yliopisto). Verkostossa kehitettiin ja järjestettiin sekä paikallista että valtakunnallista tutkimusperustaista ohjausosaamisen koulutusta, seminaareja sekä kansainvälinen konferenssi ohjausosaamiseen liittyvistä uusista malleista varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden ohjausosaamisen tukemiseksi ja opettajan ammatti-identiteetin vahvistamiseksi. Verkostossa kehitettiin valtakunnallisesti saatettava ja kaikille ohjaaville opettajille avoin sekä maksuton DigiCampuksella toimiva Ohjausosaamisen perusteet 5op -verkkokurssi, joka jatkuu yliopistojen välisenä yhteistyökoulutuksena myös hankkeen jälkeen. Ohjausosaamiseen kehitettyä materiaalia DigiCampuksen lisäksi opettajankouluttajille avoimesti jaossa OHOSKE-hankkeen pysyviksi jäävällä ja Turun yliopiston ylläpitämällä internet-sivustolla <https://sites.utu.fi/ohoske/> sekä aoe-fi palvelussa <https://aoe.fi/#/materiaali/2861>.

Tässä loppuraportissa esitellään ensin OHOSKE-verkostoon kuuluvien kuuden yliopiston toimijat, hankkeen valtakunnallinen ohjausryhmä, hankkeen valtakunnallinen laajuus sekä hanketoiminnalle asetettujen tavoitteiden ja toiminnan kuvaus. Sen jälkeen esitellään hankkeen tulokset, eli verkostoon kuuluvien yliopistojen oman toiminnan kuvaukset paikalliseen kehittämiseen ja koulutukseen liittyen sekä verkoston yhteiset valtakunnalliset tutkimusperustaiset kehittämis- ja kouluttamistoimet sekä kansainvälinen yhteistyö. Lopuksi esitellään hanketoiminnan arvioinnin pohjalta saatua tietoa tulosten hyödynnettävyydestä ja hankkeen vaikuttavuudesta sekä esitellään tutkimusperustaisen ohjausosaamisen kehittämiseen liittyvän koulutustoiminnan jatkuvuutta osana varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen verkostoyhteistyötä. Raportin lopussa on esitetty selvitys hankkeen toteutuneista kustannuksista ja siitä, että hankkeeseen saatu rahoitus on käytetty kokonaisuudessaan hankkeen tavoitteiden mukaan sen toteuttamisesta aiheutuneisiin kuluihin.

Valtakunnallisen verkostohankkeen ydintoimijat

OHOSKE-verkoston yliopistokohtaiset johtajat olivat Elina Fonsén, Helsingin yliopisto; Nina Sajaniemi, Itä-Suomen yliopisto; Tarja Liinamaa Jyväskylän yliopisto; Arttu Mykkänen Tampereen yliopisto ja Inkeri Ruokonen Turun yliopisto. Inkeri Ruokonen toimi hankkeen johtoryhmän puheenjohtajana ja jokaisen yliopiston johtaja toimi yliopistokohtaisten kehittäjäryhmien puheenjohtajana. Jokaisessa verkostoon kuuluvassa yliopistossa toimi hankkeen osa- tai kokoaikaisia hankkeen koordinaattoreita, jotka olivat myös kutsuttuja kaikkiin hankkeen johtoryhmän kokouksiin. Johtoryhmä koontui hankkeen aikana yhteensä 8 kertaa sekä osallistui hankkeen ohjausryhmän kokouksiin sekä toimi edustuksellisesti valtakunnallisen verkkokoulutustyöryhmän sekä tutkimusperustaisen kehittäjäryhmän ja käsitetöyöpajan kokouksissa, joita oli koordinaattoreilla useita lukukaudessa. Johtoryhmän tehtävä oli ohjausryhmää ja paikallisia kehittämisryhmiä kuultuaan linjata valtakunnallisen OHOSKE-verkostotoiminnan yhteisiä tavoitteita ja järjestää valtakunnallisia tapahtumia, koulutuksia ja seminaareja sekä välittää tietoa paikallistasolle valtakunnallisista hanketapahtumista. Hankkeen aikana

toimi hankkeen ydinryhmäläisistä koostuvat valtakunnallista verkkokoulutusta kehittävä työryhmä sekä tutkimusperustaista ohjausosaamista ja siihen liittyvää tutkimusta kehittävä työryhmä.

Valtakunnallisen verkostohankkeen ydintoimijat ja hankkeen ydinhenkilöt yliopistoittain olivat

Helsingin yliopisto: Elina Fonsén ja Heidi Chydenius, Kirsi-Marja Heikkinen

Itä-Suomen yliopisto: Nina Sajaniemi, Tiina Kuutti ja Sanni Kahila

Jyväskylän yliopisto: Tarja Liinamaa ja Tuulikki Ukkonen-Mikkola ja Katja Annala

Oulun yliopisto: Outi Ylitapio-Mäntylä, Jaakko Moilanen, Maria Peltola, Kaisa Pesonen

Tampereen yliopisto: Arttu Mykkänen, Susanna Itäkare, Laura Rantavuori ja Salla Paasovaara-Pösö

Turun yliopisto: Inkeri Ruokonen, Anitta Melasalmi, Tarja-Riitta Hurme, Sofia Uhlenius

Yliopistokohtaiset kehittäjäryhmät ja hankkeen ohjausryhmä

OHOSKE-verkoston jokaisessa yliopistossa toimi kehittäjäryhmä, jonka jäsenet olivat opetusharjoittelua ohjaavien päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajia ja päiväkotien johtajia sekä yhteistyökuntien ja -kaupunkien varhaiskasvatusjohtajia kunkin verkostoon kuuluvan kuuden yliopiston omalla alueella. Yliopistokohtaisten kehittäjäryhmien jäsenet esitellään yliopistokohtaisissa toiminnan kuvausosioissa ja ne ovat nähtävillä OHOSKE-hankkeen kotisivuilla.

OHOSKE-hankkeelle kutsuttiin valtakunnallinen ohjausryhmä, johon kuuluivat eri sektorien huippuasiantuntijat ja edustajat: opetusneuvos Kirsi Alila, OKM; opetusneuvos Heidi Sairanen, OPH; kehittämisspäällikkö Jarkko Lahtinen, Kuntaliitto; varhaiskasvatuksen ja viestinnän asiantuntija Jaana Lahdenperä-Laine, VOL; SOOL:n hallituksen varhaiskasvatuksen opettaja-opiskelijajäsen Thea Venho; opinto- ja uraohjauksen professori Sanna Vehviläinen, Itä-Suomen yliopisto; yliopistotutkija Anne Virtanen, Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto ja Turun normaalikoulun rehtori eNorssi-verkoston puheenjohtaja Vesa Valkila. Ohjausryhmän tehtävänä oli avata keskustelua varhaiskasvatuksen opettajakoulutukseen liittyvästä ohjausosaamisen kehittämisestä Suomessa ja ohjata hankkeen suuntalinjoja. Ohjausryhmä kokoontui hankkeen aikana ja sen eri vaiheissa, noin kerran lukukaudessa yhteensä neljä kertaa.

Hankkeen maantieteellinen laajuus

OHOSKE-verkosto toimi valtakunnallinen kattaen Suomen alueet etelästä pohjoiseen ja lännestä itään. Kuusi seitsemästä varhaiskasvatuksen opettajia kouluttavasta yliopistosta kuului verkostoon ja lisäksi Åbo Akademin edustajat olivat aina kutsuttuja valtakunnallisiin koulutuksiin, seminaareihin ja tapahtumiin. Hanke kattoi laajasti eri kieliryhmät, suomenkielistä (HY, ISY, JY, OY, TaY, TU) ruotsinkielistä (HY) ja saamenkielistä (OY) sekä englanninkielistä (TaY ja TU) varhaiskasvatuksen opettajien koulutusta antavat yliopistot.

Haettu ja myönnetty avustuksen määrä

Haettu avustus: OKM 660.000 + ORO 440.000 = 1.100.000 €

Myönnetty avustus (OKM/107/523/2020 21.12.2021): OKM 495 000

Hankkeelle myönnetyn avustuksen määrä oli yhteensä 495 000 euroa. Hankkeelle hyväksytyt kokonaisnettomenot olivat yhteensä 825.000 €, sisältäen 40% omavastuuosuuden hankkeen kuluista. OKM:n myöntämä rahoitus jakautui Sopimusosapuolten kesken seuraavasti:

- Turun yliopisto: erityisavustuksen määrä 120.037,5 euroa, hyväksytyt kokonaismenot yhteensä 200.062,5 euroa
- Helsingin yliopisto: jaettavan avustuksen määrä 74.992,5 euroa, hyväksytyt kokonaismenot yhteensä 124.987,5 euroa
- Itä-Suomen yliopisto: jaettavan avustuksen määrä 74.992,5 euroa, hyväksytyt kokonaismenot yhteensä 124.987,5 euroa
- Jyväskylän yliopisto: jaettavan erityisavustuksen määrä 74.992,5 euroa, hyväksytyt kokonaismenot yhteensä 124.987,5 euroa
- Oulun yliopisto: jaettavan erityisavustuksen määrä 74.992,5 euroa, hyväksytyt kokonaismenot yhteensä 124.987,5 euroa
- Tampereen yliopisto: jaettavan erityisavustuksen määrä 74.992,5 euroa, hyväksytyt kokonaismenot yhteensä 124.987,5 euroa
-

Omapastuuosuus 40% hankkeen menoista jakautuu kaikille Sopimusosapuolille avustuksen jakosuhteessa, kuten yllä on mainittu. Sopimuksen mukaan jokainen sopimusosapuoli raportoi ja käytti hankkeeseen varatut kokonaismenot hanketililtään.

Hankkeen kokonaiskustannusarvio ja toteutuneet kulut

Saadun erityisavustuksen määrä oli hankkeelle yhteensä 495 000 euroa. Hankkeelle hyväksytyt kokonaisnettomenot olivat yhteensä 825.000 €, sisältäen 40% omavastuuosuuden hankkeen kuluista. OKM:n myöntämä rahoitus jakautuu Sopimusosapuolten kesken seuraavasti:

- Turun yliopisto: erityisavustuksen määrä 120.037,5 euroa, hyväksytyt kokonaismenot yhteensä 200.062,5 euroa
- Helsingin yliopisto: jaettavan avustuksen määrä 74.992,5 euroa, hyväksytyt kokonaismenot yhteensä 124.987,5 euroa
- Itä-Suomen yliopisto: jaettavan avustuksen määrä 74.992,5 euroa, hyväksytyt kokonaismenot yhteensä 124.987,5 euroa
- Jyväskylän yliopisto: jaettavan erityisavustuksen määrä 74.992,5 euroa, hyväksytyt kokonaismenot yhteensä 124.987,5 euroa
- Oulun yliopisto: jaettavan erityisavustuksen määrä 74.992,5 euroa, hyväksytyt kokonaismenot yhteensä 124.987,5 euroa
- Tampereen yliopisto: jaettavan erityisavustuksen määrä 74.992,5 euroa, hyväksytyt kokonaismenot yhteensä 124.987,5 euroa

Omapastuuosuus 40% hankkeen menoista jakautui kaikille sopimusosapuolille avustuksen jakosuhteessa, kuten yllä on mainittu. Jokainen sopimusosapuoli raportoi ja käytti hankkeeseen varatut kokonaismenot hanketililtään.

Hankkeen toteutunut rahoitus ja toteutuneet kustannukset olivat 846 848,95 €, joten hankkeen kustannukset ylittyivät niin, että yliopistot (Oulu ja Tampere) käyttivät hankkeeseen suunniteltua enemmän omarahoitusosuutta. Tämä ei kuitenkaan vaikuta OKM:ltä saatuun rahoitusmäärään, joka käytettiin kokonaisuudessaan siihen myönnettyyn tarkoitukseen eikä palautettavaa jäänyt. Voidaan päätellä, että hankkeeseen kohdistettu suurempi omarahoitusosuus kertoi hankkeen tarpeellisuudesta sekä myös siitä, että siinä syntyneet toimintamuodot ja verkostoituminen nähtiin tarpeellisena vakiinnuttaa hankkeen jälkeinkin osaksi varhaiskasvatuksen opettajakoulutusta. (Kts. kuvio 2 kappaleesta Selvitys hankkeen toteutuneista kustannuksista).

Hankerahoituksen käyttöaika

Hankerahoituksen käyttöaika ilmoitettiin päätöksessä ajalle 1.1.2021 –31.12.2022 ja selvitys hankkeesta tehdään 30.4.2023 mennessä.

Hanketoiminnan kuvaus

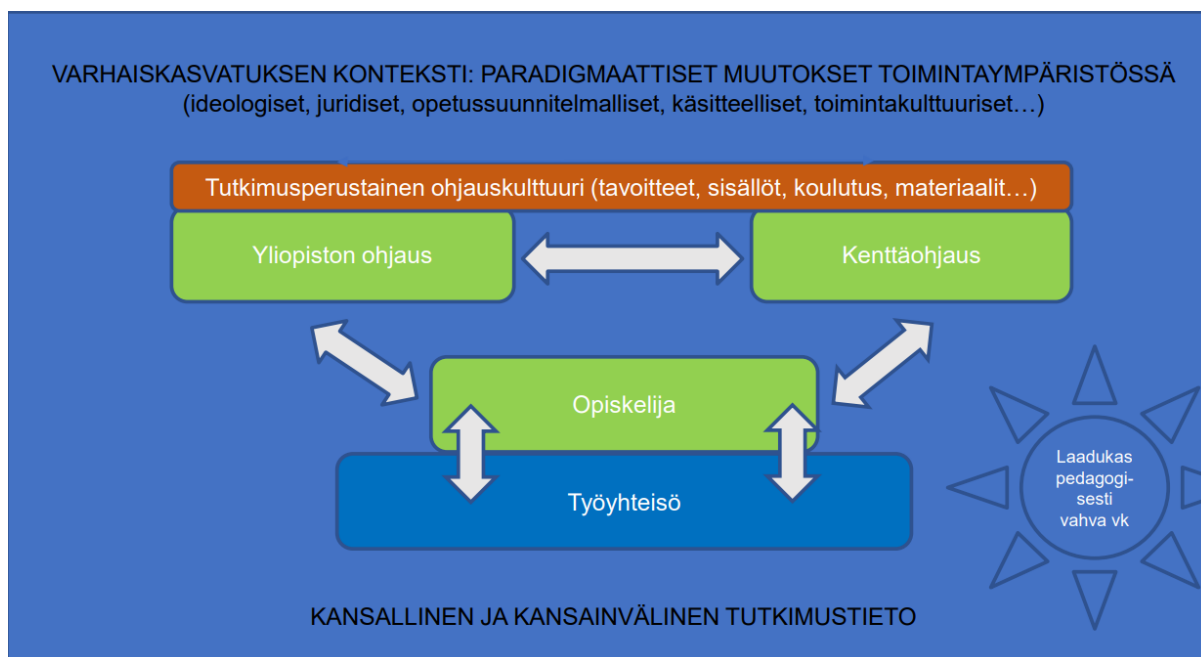
Varhaiskasvatuksen opetusharjoittelu tapahtuu harjoittelupäiväkodeissa ja sen vuoksi yliopistolta tulevan tutkimusperustaisten ohjausosaamisen mallien kehittäminen on erityisen tärkeää. Ohjausosaamisen kehittämistarvetta ovat lisänneet koulutuksessa tapahtuneet muutokset: a) varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen kasvavat aloituspaikkamäärät, b) opiskelijoiden monimuotoiset taustat ja koulutukset, c) kansainväliset BA- Early Childhood Teacher Education opettajankoulutusohjelmat, d) etäohjaukseen liittyvien ohjausosaamismallien kehittämistarve poikkeusoloihin ja e) kansallisen varhaiskasvatuksen opettajankoulutukseen liittyvän ohjausosaamisen koulutusmateriaalin puute.

Nämä kaikki edellä mainitut seikat ovat lisänneet tarvetta tutkimusperustaisen opetusharjoittelun ohjausosaamisen vahvistamiseen ja koulutusmateriaalien tuotantoon. Saatu hankerahoitus on mahdollistanut valtakunnallisen kuuden yliopiston muodostaman varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen opetusharjoittelun ohjausta kehittävän digitaalisen yhteistyöverkoston perustamisen ja valtakunnallisen, hankkeen jälkeen jatkossakin toimivan, ohjausosaamisen verkkokurssin käynnistämisen. Ohjausosaamisen kehittämisellä on yhteiskunnallista merkitystä työelämään kiinnittymisen ja alan pitovoiman vahvistamisessa sillä opetusharjoittelujaksot ovat keskeisiä opettajan ammatillisen identiteetin, pedagogisen ajattelun ja minäpystyvyyden vahvistamisessa.

Hankkeen tavoitteet ja niiden toteutuminen

OHOSKE-hankkeen tavoitteena oli perustaa valtakunnallinen varhaiskasvatuksen opettajankouluttajien opetusharjoittelun ohjausosaamisen verkosto tutkimusperustaisen ohjausosaamisen kehittämiseen digitaalisissa ja yhteisöllistä opiskelua tukevissa oppimisympäristöissä. Tässä tavoitteessa hankkeessa kerätyn palautteen mukaan onnistuttu erinomaisesti. OHOSKE-verkostoon kuuluu kuusi varhaiskasvatuksen opettajia kouluttavaa yliopistoa, jotka jatkavat verkostoyhteistyötä myös hankkeen jälkeen. Muina tavoitteina oli, että OHOSKE-verkostossa kehitetään uusia tutkimusperustaisia relationaalisen asiantuntijuuden ohjausosaamisen malleja ja koulutusmateriaaleja, järjestetään ohjausosaamiseen liittyvää koulutusta, jaetaan parhaita ohjausosaamisen käytänteitä, kehitetään yhteistä ohjausosaamisen koulutusmateriaalia ja pidetään yhteyttä harjoittelupäiväkotien ohjaaviin opettajiin ja työyhteisöihin. Hankkeen käynnistysseminaarissa 26.3.2021 luotiin hankkeelle sen toiminnan ydinkehikset ja tarkoitus, jotka on esitetty alla olevassa kuviossa 1.

OHOSKE-hanke on vahvistanut sekä yliopistojen opettajankouluttajien, että kentällä ohjaavien opettajien ohjausosaamista, opiskelijan ja työelämän välistä yhteyttä tutkimusperustaista ohjauskulttuuria kehittämällä sekä kansallista ja kansainvälistä tutkimustietoa hyödyntämällä tavoitteena laadukas ja pedagogisesti vahva varhaiskasvatus muuttuvissa toimintaympäristöissä.

Kuvio 1. OHOSKE-hankkeen konteksti, keskeiset toimijat ja tavoitteet (Kirsi Alila OHOSKE-hankkeen käynnistysseminaari 26.3.2021)

OHOSKE-verkosto on arvioinut onnistuneensa näissä kaikissa tavoitteissa hyvin. Verkostossa on järjestetty sekä paikallista että valtakunnallista ohjausosaamisen koulutusta, sekä kehitetty kaikille saavutettava valtakunnallinen ohjausosaamisen verkkokurssi. Ohjausosaamisen tutkimusperustaista koulutusta on kehitetty opettajankoulutuksen eettisten periaatteiden ja arvojen mukaisesti (Melasalmi ym., 2022), erityisesti tahtotilana oli tarjota jo työelämässä työskenteleville varhaiskasvatuksen opettajille mahdollisuus ilmaiseen täydennyskoulutukseen oman ohjausosaamisensa kehittämiseksi.

Verkoston kokouksissa on jaettu parhaita ohjausosaamisen käytänteitä ja hyödynnetty jokaisen yliopiston parasta tutkimuksellista antia ohjausosaamisen kehittämiseksi. Myös yhteisiä tutkimusaiheita ja aineiston keruuta ohjausosaamisen kehittämiseksi on käynnistetty. Verkostotoiminnassa tutkimusperustaisesti kehitetty koulutusmateriaali sekä artikkelit ovat kaikille opettajankoulutusyksiköille ja harjoittelupäiväkodeille avoimesti jaossa verkoston luoman verkkokurssin digitaalisella oppimisalustalla sekä OHOSKE:n kotisivuilla. Lisäksi osa materiaalista on saatavilla myös Varhaiskasvatuksen opettajankouluttajien tutkimusperustaisen ohjausosaamisen kehittäminen muuttuvissa oppimisympäristöissä -OHOSKE (2023) aoe.fi-sivustolla <https://aoe.fi/#/materiaali/2861>.

Hankkeen toteutusmuodot

Varhaiskasvatuksen opetusharjoittelun ohjausosaamista kehittävän OHOSKE-verkoston perustaminen koettiin todella tarpeelliseksi uudistukseksi, sillä varhaiskasvatuksen opettajankoulutukselta on tähän asti puuttunut luokanopettaja- ja aineenopettajakoulutuksissa opetusharjoittelujen laatua ylläpitävä normaalikoulujen kanssa tehtävä verkostoyhteistyö, eli e-Norssi -verkosto. OHOSKE-hankkeen ohjausryhmään kutsuttiinkin eNorssi-verkoston puheenjohtaja Vesa Valkila, ja OHOSKE-verkoston toiminnasta kirjoitettiin artikkeli myös Sirius-lehteen.

Hanke toteutettiin kuuden yliopiston verkostoyhteistyönä. Jokainen yliopisto tuotti verkostolle profilaationsa mukaan tutkimustietoa ja tutkimusperustaista ohjausosaamisen koulutusmateriaalia. Hankkeelle kutsuttiin valtakunnallinen ohjausryhmä ja paikallisen tason yhteistyöstä sekä toiminnasta vastasivat yliopistokohtaiset ohjausosaamisen kehittämissryhmät. Hankkeelle luotiin digitaalinen ja yhteisöllinen kotisivusto, jossa verkostoon kuuluvat toimijat jakoivat avoimesti tietoa ja ohjausosaamisen tutkimusperustaisesti kehitettyjä oppimateriaaleja. Verkoston omana digitaalisena ympäristönä toimi Teams-alusta ja kokoukset järjestettiin zoom-yhteydellä. OHOSKE-verkosto järjesti useita paikallisia ja valtakunnallisia relationaalisen ohjausosaamisen ja etäpedagogisen ohjausosaamisen koulutuksia sekä suomenkielisten että BA-koulutuksessa (<https://sites.utu.fi/ohoske/events/seminar-mentoring-in-ba-ece-programms-1-11-2021-at-12-30-13-30/>) olevien varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden ohjaamiseen. Koulutukset ja seminaarit olivat avoimia myös harjoittelupäiväkodeissa opettajankoulutuksen opetusharjoittelun ohjaustehtäviä tekeville opettajille ja työyhteisöille.

Kansallisella tasolla järjestettiin yhteensä kymmenen valtakunnallista koulutustapahtumaa tai seminaaria ja varhaiskasvatuksen ohjausosaamisen näkyvyyttä edistettiin Kasvatustieteen päivien esiseminaarissa 2021 (<https://sites.utu.fi/ohoske/events/tulossa-kasvatustieteen-paivien-esiseminaari-24-11-2021/>) ja symposiumissa 2022 (<https://kt-paivat2022.edu.oulu.fi/esiseminaarit-teemaryhm%C3%A4t-ja-symposiumit#h.gu0yacbnz8zu>) Merkittävänä kansainvälisenä yhteistyömuotona voidaan mainita myös ensimmäinen kansainvälinen varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen konferenssi, joka järjestettiin yhteistyössä GINTL-verkoston kanssa. <https://sites.utu.fi/ohoske/events/gintl-early-childhood-teacher-education-conference-2022-15th-november/>

Toiminnan kuvaukset ja tutkimusperustaiset ohjausosaamisen kehittämissprofiilaatiot yliopistoittain

Helsingin yliopisto

Helsingin yliopisto tuotti tutkimusperustaista ohjausosaamisen materiaalia erityisesti ohjausosaamisen ja ohjauskulttuurin johtamiseen sekä ohjausosaamisen kehittämiseen (mm. OHOSKE-internetsivuston materiaalipankissa avoimesti käytössä oleva Harjoitteluopas). OHOSKE-hankkeen keskeisenä tavoitteena oli relationaalisen asiantuntijuuden vahvistaminen, joka kehittyy yliopiston toimijoiden ja päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajien ja johtajien kesken yhteistä dialogia vahvistamalla (Duhn, Fleer & Harrison. 2016; Rantavuori 2019). Tutkimusperustaisen tarkastelun kohteena olivat erityisesti varhaiskasvatusyhteisöjen diskurssit, ja niiden merkitys opiskelijoiden oppimiseen sekä työhön kiinnittymiseen sekä näiden tarkastelun liittäminen osaksi ohjaavien yliopiston opettajien ja -lehtoreiden ohjausosaamista (Fonsén, Varpanen, Kupila & Liinamaa, 2021). Helsingin yliopistossa jatkettiin edellisen OKM-rahoitteisen hankkeen aikana kerätyn ohjauskeskusteluaineiston analysointia ja tuotettiin lisää tietoa ohjauskeskustelujen kehittämiseksi. Helsingin yliopistossa on rakennettu tutkimusperustainen Harjoittelunohjauksen käsikirja varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden opetusharjoittelua varten, joka on avoimesti saatavilla OHOSKE-hankkeen kotisivuston materiaalit osiosta. Käsikirjan käyttöä on vakiinnutettu osaksi varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden koulutusta, ohjaajakoulutusta ja yhteistyötä harjoittelupäiväkotien kanssa. Edellisen OKM-rahoitteisen hankkeen aikana aloitettua videokirjaston kuvaamista ja editointia ohjauksen ja opetuksen tueksi on jatkettu ja hyödynnetty DigiCampuksen valtakunnallisen ohjausosaamisen verkkokurssimateriaaleissa. Helsingin yliopisto on paikallistasolla lisännyt ohjausosaamisen koulutusmateriaali- ja videotuotantoa sekä tutkimusperustaista tietoa.

Helsingin yliopiston OHOSKE-osahankkeen johtaja ja muut toimijat

Helsingin yliopiston osahankkeen johtajana toimi apulaisprofessori Elina Fonsén ja projektisuunnittelijana väitöskirjatutkija Kirsi-Marja Heikkinen (8/2021–7/2022) ja väitöskirjatutkija Heidi Chydenius (8/2022–12/2022). Heikkinen laati osahankkeen väliselvityksen ja Chydenius loppuselvityksen.

Helsingin yliopiston harjoittelutyöryhmä ja erityisesti harjoittelutyöryhmästä vastaava yliopistonlehtori Eeva-Leena Onnismaa oli osahankkeen aktiivinen yhteistyökumppani. Lisäksi konsultatiivisen panoksensa osahankkeeseen tarjosi Helsingin yliopiston professori Lasse Lipponen.

Helsingin yliopiston osahankkeen kehittäjäryhmä koostui sekä Helsingin yliopiston että yhteistyökumppanina toimineen Helsingin kaupungin jäsenistä. Kehittäjäryhmän tehtävänä oli ohjata ja seurata hankkeen etenemistä sekä kehittää paikallista toimintaa. Kehittäjäryhmä kokoontui kaikkiaan kahdeksan kertaa pohtimaan hankkeen ajankohtaisia asioita sekä yhteisiä kehittämiskohteita.

Kehittäjäryhmään kuuluivat:

Heidi Chydenius (HY)

Elina Fonsén (HY, JY)

Kirsi-Marja Heikkinen (HY)

Anna-Riikka Hiekkala (HEL)

Jaakko Hilppö (HY)

Sirpa Juuri (HEL)

Marjo Kyllönen (HEL)

Eeva-Leena Onnismaa (HY)

Hannele Roponen (HEL)

Marianne Tiusanen (HEL)

Riitta Toija (HEL)

Satu Valkonen (HY)

Annukka Pursi (HY)

Henrietta Suomalainen (HEL)

Avustuksen käytön tiedot

Helsingin yliopisto profiloitui tutkimaan ja kehittämään opetusharjoittelun ohjausta harjoittelupäiväkodin johtamisen ja ohjausmyönteisen toimintakulttuurin kehittämisen näkökulmasta. Hankkeessa keskeisenä tavoitteena oli relationaalisen asiantuntijuuden vahvistaminen, joka kehittyi yliopiston toimijoiden ja päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajien ja johtajien kesken yhteistä dialogia vahvistamalla (Duhn, Fleer & Harrison. 2016; Rantavuori 2019). Tarkastelun kohteena oli erityisesti varhaiskasvatusyhteisöjen diskurssit, ja niiden merkitys opiskelijoiden oppimiseen sekä työhön kiinnittymiseen sekä näiden tarkastelun liittäminen osaksi ohjaavien yliopiston opettajien ja -lehtoreiden ohjausosaamista (Fonsén, Varpanen, Kupila & Liinamaa, 2021).

Hankkeen tavoitteiden vuoksi rakensimme kahdeksan harjoittelupäiväkodin kehittämispäiväkotiverkoston ja työskentelimme erityisen tiiviisti kehittämispäiväkotien johtajien kanssa:

Päiväkotit Kaunokki, johtaja Heidi Laukkasuo

Päiväkodit Rööperi ja Wilhola, johtaja Anna-Riikka Hiekkala

Päiväkodit Kesäheinä ja Isoniitty/Kumpupilvi, johtaja Heidi Virta

Päiväkoti Kotikallio, johtaja Jerkka Laakkonen
Päiväkoti Herttua, johtaja Hannele Roponen/ vs. Kiira Salmi
Päiväkoti Koralli, johtaja Marianne Tiusanen

Osahankkeen tuloksena kehitimme harjoittelupäiväkodin johtajille ohjausmyönteisen toimintakulttuurin johtamisen koulutuksen. Koulutuksen keskeisenä tavoitteena on tarjota johtajille välineitä ohjaukselle myönteisen toimintakulttuurin ja päiväkodin työyhteisön yhteisöllisen ohjauksen kehittämiseen. Pilotoimme koulutusta ensimmäisen kerran keväällä 2022 kehittämispäiväkotien johtajille. Tuolloin keräsimme johtajilla koulutuksen lopussa sanallista palautetta, jonka perusteella jatkokehitimme koulutussisältöjä. Syksyllä 2022 tarjosimme koulutuksen kaikille OHOSKE-hankkeessa mukana olevien yliopistojen harjoittelupäiväkotien johtajille sekä yhteistyöhankkeen verkkokoulutukseen osallistuville ohjaajille. Koulutuksella tavoitettiin noin 50 päiväkodin johtajaa ja ohjaajaa ympäri Suomen. Koulutuksesta kerättiin palautetta keskustelupalstalla. Palautteen perusteella koulutuksen sisältö oli osallistujien mielestä ajankohdainen ja tärkeä ja osallistujat tarttuivat käsiteltävien asioiden kehittämiseen yksiköissään. Koulutus tullaan jatkossa tarjoamaan osana Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen ohjaajakoulutusta.

Tutkimustarkoituksiin keräsimme kehittämispäiväkotien henkilöstöltä fokusryhmähaastatteluaineiston. Aineiston pohjalta on valmisteilla kaksi tutkimusartikkelia. Lisäksi valmisteilla on yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa tutkimusartikkeli ohjaavien varhaiskasvatuksen opettajien ohjaustoimijuudesta. Tutkimus toteutetaan hyödyntäen kyselyaineistoa, joka kerättiin yhteistyössä kaikkien hankkeessa toimineiden yliopistojen kanssa. Tutkimustulosten perusteella kehitämme edelleen harjoittelupäiväkodin johtamiseen liittyvää koulutusta sekä yliopistojen ohjaajakoulutusta. Jo tutkimusten alustavat tulokset ovat tuoneet esiin koulutusten merkityksellisyuden opiskelijoiden ohjauksen laadun näkökulmasta.

Helsingin yliopiston osahankkeen toimijat ovat osallistuneet aktiivisesti varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta koskeviin seminaareihin ja tapaamisiin verkostohankkeen aikana. Olemme esitelleet osahankkeemme toimintaa Kasvatustieteen päivillä järjestetyssä esiseminaarissa vuonna 2021 sekä osallistuneet OHOSKE-hankkeessa järjestettyihin seminaareihin kaksi kertaa vuosina 2021 ja 2022. Kansainvälistä verkostoitumista varhaiskasvatuksen tutkijoiden kesken edistettiin Kirsi-Marja Heikkisen osallistumisella ILRF-EC-konferenssiin Azerbaidzanin Bakussa 28.8.–1.9.2022. Lisäksi olemme kirjoittaneet hankkeen blogiin kaksi harjoittelupäiväkodin johtamista käsittelevää blogitekstiä.

Itä-Suomen yliopisto

Itä-Suomen yliopisto on tuottanut tutkimusperustaista ohjausosaamisen materiaalia erityisesti yhteisharjoittelumallin kehittämiseen ja eriytyneeseen ohjausosaamiseen liittyen. Yhteisharjoittelun tarkoituksena on eri oppilaitosten opiskelijoiden harjoittelunaikaista yhteistyötä lisäämällä vahvistaa ymmärrystä eri koulutustaustaisten varhaiskasvatusalan ammattilaisten yhteisen ja eriytyneen osaamisen merkityksestä varhaiskasvatustyössä ja harjoittelun kohdistumista oman tulevan ammatin työtehtäviin. Moniammatillisuuden ja varhaiskasvatuksen eri ammattiryhmien työnkuvien kirkastaminen näyttäytyy ajankohtaisena kehittämisen kohteena suomalaisessa varhaiskasvatuksessa (mm. Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017). Yhteisharjoittelulla tarkoitetaan sitä, että samassa päiväkodissa on samanaikaisesti harjoittelussa yliopiston varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoita, ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita sekä ammattiopiston lähihoitaja- tai lastenohjaajaopiskelijoita. Yhteisen harjoittelujakson aikana opiskelijoita ohjataan kohtaamaan toisensa ja tekemään yhteistyötä. Varhaiskasvatuksen harjoitte-

luympäristössä on harjoittelupäiväkodin työyhteisöllä tärkeä merkitys (Kupila, Ukkonen-Mikkola & Rantala 2017; Liinamaa 2014), minkä vuoksi myös harjoittelutyöyhteisöjen kouluttaminen on keskeinen osa yhteisharjoittelumallin kehittämistä. Tavoitteena on, että opiskelijat harjoittelevat moniammatillisuutta arvostavan vuorovaikutusosaamisen rikastuttamassa työyhteisöissä. Yhteisharjoittelumallin toteuttaminen on edellyttänyt yliopiston, ammattikorkeakoulun ja ammattiopiston yhteistyön tiivistämistä ja vakiinnuttamista. Yhteisharjoittelumallin kehittämisellä on vahvistettu ammattiryhmien työnkuvien kirkastumista ja edistetty varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden ammatillista kasvua kohti opettajuutta ja moniammatillisten tiimien pedagogista vastuuta (ks. Karila, Kosonen & Järvenkallas 2017). Tavoitteena on ollut lisätä arvostusta varhaiskasvatuksen moniammatillisten työyhteisöjen jokaista ammattiryhmää kohtaan ja siten edistää varhaiskasvatuksen työyhteisöjen toimivuutta, hyvinvointia ja laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista.

Itä-Suomen yliopiston OHOSKE-osahankeen johtaja ja muut toimijat

Itä-Suomen yliopistossa hankkeen tavoitteita on edistetty paikallisen kehittämisryhmän toimesta. Kehittämisryhmä kokoontui koko hankkeen ajan säännöllisesti kokonaisuudessaan tai pienemmissä tapaamisissa.

Kehittämisryhmässä olivat mukana:

Tiina Kuutti (UEF)

Nina Sajaniemi (UEF)

Minna Laitinen (UEF)

Nina Heiskanen (UEF)

Titta Kettukangas (UEF)

Taina Sainio (UEF)

Irja Seppänen (Joensuun kaupunki)

Piia Silventoinen-Litja (Kontiolahden kaupunki)

Kehittämistyössä on ollut mukana myös Lippulaiva-päiväkodeissa työskenteleviä esihenkilöitä ja ainejärjestön hallituksen jäseniä.

Lippulaiva-verkoston kehittäminen

Itä-Suomen yliopistossa on jatkettu Lippulaiva-verkoston kehittämistä. Verkoston tavoitteena on varhaiskasvatuksen kehittäminen tiiviissä yhteistyössä päiväkotien ja niiden henkilöstön kanssa. Hankkeen loppupuolella yhteistyötä Lippulaiva-päiväkotien kanssa on tiivistetty vieraillemalla päiväkodeissa. Hankkeen aikana on osallistuttu myös vanhempainiltoihin ja kaupungin varhaiskasvatuksen esihenkilöiden tapaamisiin. Olemme myös järjestäneet Lippulaiva-päiväkodeille koulutusta, josta ensimmäinen osa pidettiin syksyllä 2022 ja toinen osa pidetään 2023. Koulutuksiin osallistuu Joensuun kaupungin 21 Lippulaivapäiväkodin koko henkilökunta. Kontiolahden kunnan alueella olevan kahden Lippulaivapäiväkodin koko henkilökunta osallistui omaan koulutukseen syksyllä 2022.

Yhteisharjoittelun kehittäminen ja ohjaajakoulutus

Itä-Suomen yliopiston yliopistokohtaisena profiilina OHOSKE-hankkeessa on erityisesti yhteisharjoittelun kehittäminen ja siihen liittyvä tutkimustyö. Yhteisharjoittelun kehittämistä on hankkeen aikana jatkettu ja se toteutettu myös keväällä ja syksyllä 2022. Keväällä 2023 toteutettavan yhteisharjoittelun suunnitteleminen on aloitettu hankkeen aikana. Hankkeessa laadittuun ohjaajakoulutukseen osallistui Itä-Suomen yliopistosta 19 maisteriopiskelijaa ja kolme opetusharjoitteluiden ohjaajana toimivaa varhaiskasvatuksen opettajaa. Ohjaajakoulutus pysyy

jatkossakin valinnaisena opintojakson maisterikoulutuksessa ja sitä tarjotaan myös ohjaaville varhaiskasvatuksen opettajille.

Hankkeen aikainen tutkimus

Olemme osallistuneet hankkeessa yhteisesti toteutettuihin kyselytutkimuksiin. Lisäksi olemme aloittaneet yhteistyössä Turun yliopiston kanssa tutkimuksen, jossa haastatteluiden ja kirjoitus-tehtävän avulla kartoitetaan yliopistossa toimivien harjoitteluita ohjaavien opettajien ja lehtoreiden käsityksiä ja kokemuksia varhaiskasvatuksen opettajan työstä, tiimityöstä ja harjoitteluiden ohjaamisesta. Yliopistomme osuutta tutkimusaineistossa hyödynnetään yhdessä pro gradu -tutkielmassa. Kyselytutkimuksessa kerättyä Itä-Suomen yliopiston aineistoa on hyödynnetty myös koulutus- ja tilannekartoitustarkoituksessa kaupungin kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Paikallinen verkostoyhteistyö

Hankkeen aikana olemme tehneet verkostoyhteistyötä Joensuun kaupungin varhaiskasvatusjohtajan, Kontiolahden kunnan varhaiskasvatuspäällikön, Lippulaiva-päiväkotien johtajien ja ainejärjestömme kanssa. Yhdessä ainejärjestömme kanssa olemme kehittäneet laajan harjoitteluita koskevan palautekyselyn, joka lähetään opiskelijoille aina harjoittelun päätyttyä. Kyselyn tuloksia on hyödynnetty harjoitteluiden ja harjoittelunohjauksen kehittämisessä. Verkostoyhteistyötä jatketaan edelleen säännöllisillä yhteisillä tapaamisilla.

Jyväskylän yliopisto

Jyväskylän yliopisto on tuottanut tutkimusperustaista ohjausosaamisen materiaalia erityisesti ohjausosaamisen pedagogiseen ajatteluun liittyen. Yhdessä! -Varhaiskasvatuksen harjoittelu-päiväkotitoiminnan kehittämishankkeessa oli jo aiemmin luotu kehittäjäpäiväkotien verkostot, joissa varhaiskasvatuksen koulutuksen ja päiväkotien kanssa kehitetään harjoittelun ohjauksen käytänteitä, työelämässä toteutuvien opintojen oppimisympäristöjä sekä etäohjauksen ja ohjauskoulutuksen verkkopedagogisia malleja. Tässä haettavassa hankkeessa kehitettiin yhteistyössä muiden yliopistojen kanssa ja luotiin OhO -ohjauskoulutusta yliopiston harjoitteluita ohjaaville opettajille ja tutkijoille. Opettajankouluttajille suunnattu ohjausosaamisen koulutus vahvisti työelämän ja yliopistojen yhteistä koulutustehtävän toteutumista. OHOSKE-hankkeen aikana vahvistettiin ja vakiinnutettiin myös kehittäjäpäiväkotien verkostojen toimintaa sekä yliopiston opettajien ja tutkijoiden verkkopedagogiikan ja etäohjauksen osaamista ja käytäntöjä siten, että ohjauskoulutus tuli päiväkotien henkilöstölle yhdenvertaisesti saavutettavaksi. Keskeisenä tarkastelun kohteena koulutuksen kehittämisessä Jyväskylässä ovat olleet ohjaus-suhteet (Liinamaa 2014), vuorovaikutus (esim. NLP) sekä ammatillinen toimijuus ja reflektiivisyys (Eteläpelto, Vähäsantanen & Hökkä 2013; Ukkonen-Mikkola 2018). Koko pedagogisen tiimin sitoutuminen opiskelijan ohjausprosessiin on nähty merkityksellisenä (Liinamaa 2014). Ohjausosaamiseen liittyvän tutkimuksen kautta on Jyväskylässä tarkasteltu ohjatun harjoittelun luomia mahdollisuuksia aktivoida ja tukea yliopiston opettajien ja tutkijoiden, opiskelijoiden ja koko kasvattajatiimin relationaalisen asiantuntijuuden kehittymistä osana jatkuvaa oppimista (Edwards 2010; Liinamaa 2014; Ukkonen-Mikkola & Turtiainen 2016). Kehittäjäpäiväkotien verkostoissa harjoitteluiden ohjauksen kehittämisen lisäksi on hankkeen aikana pidetty tärkeänä tutkimuksellista yhteistyötä ja jatkuvan oppimisen mahdollistavaa vuoropuhelua.

Jyväskylän yliopiston OHOSKE-osahankkeen johtaja ja muut toimijat

Jyväskylän yliopiston OHOSKE-hanketta koordinoi ja toteutti paikallistasolla yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankouluttajien ryhmä. Lisäksi hankkeessa toimi Jyväskylän yliopiston osahankkeen paikallinen kehittäjäryhmä, joka koostui sekä Jyväskylän yliopiston että yhteistyökumppanina toimineen Jyväskylän kaupungin jäsenistä. Kehittäjäryhmän tehtävänä oli ohjata ja seurata hankkeen etenemistä sekä kehittää paikallista toimintaa.

Jyväskylän yliopisto, OHOSKE hankkeen jäsenet:

Tarja Liinamaa, lehtori, hankevastaava

Tuulikki Ukkonen-Mikkola, yliopistonlehtori, hankevastaava

Katja Annala, projektitutkija 1.9.2021-31.12.2022 (9/2022-31.12.2022 osa-aikainen)

Elina Lehtinen, yliopistonopettaja

Raija Perko, lehtori

Susanna Isotalo, projektitutkija 1.11.-31.12.2022

Linda Nurhonen, projektitutkija 4/2021-8/2021 (osa-aikainen)

Jyväskylän yliopiston paikalliseen kehittäjäryhmään kuuluivat yllä mainittujen lisäksi:

Päivi Koivisto, Jyväskylän kaupungin palvelujohtaja

Kirsi Jonninen, päiväkodin johtaja (Jyväskylän kaupunki)

Anna Virtanen, varhaiskasvatuksen opettaja (Jyväskylän kaupunki)

Anne Virtanen, yliopistotutkija, Jyväskylän yliopisto

Terhi Skaniakos, kehittämisspäällikkö, Jyväskylän yliopisto

Leena Halttunen, laitoksen johtaja, Jyväskylän yliopisto

Neea Helin, varhaiskasvatuksen opettajaopiskelija

Johanna Haimakainen, varhaiskasvatuksen opettajaopiskelija

Moonaa Saarinen, varhaiskasvatuksen opettajaopiskelija

Opettajankouluttajille suunnatun ohjausosaamisen koulutuksen (OhO-koulutus) suunnittelussa mukana olivat lisäksi mukana

Leena Penttinen, kehittämisspäällikkö, Jyväskylän yliopisto

Terhi Skaniakos, kehittämisspäällikkö, Jyväskylän yliopisto

Hankkeen kuvaus ja tulokset

OHOSKE-hankkeen aikana on järjestetty yliopisto-opettajien ohjauskoulutusta, tiivistetty yhteistyötä kehittäjäpäiväkotiverkoston kanssa. Hankkeen aikana on tehty koulutus ja tutkimusyhteistyötä niin valtakunnallisesti (OHOSKE:n kyselyt) sekä paikallisesti kehittäjäpäiväkotiverkoston kanssa. Lisäksi varhaiskasvatuksen opettajien ohjausosaamista on vahvistettu Ohjausosaamisen perusteet 5 op -verkko-opintojaksolla. Tämän lisäksi on tuotettu avointa materiaalia opettajankoulutuksen ja työelämän käyttöön.

Jyväskylän yliopistossa on OHOSKE-hankkeen aikana toteutettu ohjausosaamisen koulutus OhO: Minä ohjaajana – yliopiston opettajana kohti opiskelijakeskeistä, reflektiivistä ja dialogista ohjausta 3 op. Tähän osallistui 14 Jyväskylän yliopiston lehtoria/opettajaa varhaiskasvatuksen oppiaineesta. Ohjausosaamisen lisäksi on ollut mahdollisuus verkkopedagogiikan ja etäohjauksen kehittämiseen. Tämän koulutuksen suunnittelussa olivat mukana Jyväskylän Rukkasen lisäksi 2 yliopiston henkilöstön jäsentä.

Tutkimusperustainen ohjausosaamisen kehittäminen

Tutkimus: 1.vaiheen kyselystä ja OhO-koulutuksesta tullaan kirjoittamassa Yliopistopedagogiikka -lehteen katsausta. Tutkimusta on aloitettu yhteistyössä Helsingin yliopiston kanssa 2.vaiheen kyselystä – tässä on meneillään aineiston analyysi ja teoreettisen viitekehyksen kirjoittaminen. Kehittäjäpäiväkotiverkoston vahvistamista on myös jatkettu OHOSKE-hankkeessa yhteisten tapaamisten sekä tutkimuksen tiimoilta. Kaikki neljä verkostoa ovat kokoon-tuneet neljä kertaa hankkeen aikana ja lisäksi on järjestetty Johtajien webinaari. Kehittäjäpäiväkotiverkostoon liittyvässä Päiväkotien ja yliopiston verkostoyhteistyö varhaiskasvatuksen asiantuntijuuden tukena - tutkimuksessa on meneillään teoreettisen viitekehyksen kirjoitus ja tulosten kirjoittaminen.

Ohjausosaamisen koulutuksen kehittämisen ja toteuttaminen

Jyväskylän yliopisto on ollut mukana myös Ohjausosaamisen perusteet 5 op verkkokurssin suunnittelussa ja toteutuksessa. Olemme julkaisseet blogikirjoituksia OHOSKE:n verkkosivuille. Jyväskylän yliopisto on tuottanut avoimesti jaettavaa ohjausosaamisen koulutusmateriaalia: OhO-koulutuksessa tuotetut kehittämistehtävät ovat avoimesti jaossa OHOSKE:n verkkosivuilla ja JYU:n tuottamat videot Ohjausosaamisen perusteet 5 op -opintojaksolle ovat myös siirrettävissä aoe.fi -sivustolle. Lisäksi paikallisista kehittämistyön tuloksista on tehty video <https://m3.jyu.fi/jyumv/ohjelmat/kptk/kla/ohoske/ohoske-hankkeen-esittelyt/recording-02-12-2022-13.02>)

Hankeen arviointia

OHOSKE-verkostoyhteistyö sujui hyvin yliopistojen kesken ja sitä jatketaan. Tapaamisia on jo sovittu hankkeen päättymisen jälkeen ja Ohjausosaamisen perusteet 5 op –opintojakso jatkuu. Jyväskylän yliopisto on perustanut paikallisen kehittäjäryhmän, johon kuuluu Rukkasen lisäksi yliopiston henkilöstöä, opiskelijajäseniä, Jyväskylän kaupungin varhaiskasvatuksen palvelujohtaja, päiväkodin johtaja ja varhaiskasvatuksen opettaja eli yhteensä 15 jäsentä. Tämä ryhmä on kokoontunut kuusi kertaa keskustelemaan ja kehittämään varhaiskasvatuksen koulutuksen ohjattuja harjoitteluja sekä OHOSKE-hankkeeseen liittyviä asioita. Kehittäjäryhmällä on yhteinen Teams-kanava, jota kautta jaetaan materiaalia, esityslistoja ja muistioita. Lisäksi käytössä on sähköposti tiedottamiseen. Kehittäjäryhmän toiminta on ollut dialogista, ja kehittäjäryhmässä on mm. hahmoteltu tutkimusteemoja pro gradu -tutkielmiin ja tutkimuskyselyn toiseen vaiheeseen. Tätä kehittämistyötä on tarkoitus jatkaa paikallisesti siten, että kehittäjäpäiväkotiverkoston esihenkilöistä ja Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatustieteen oppiaineen henkilöstöstä muodostetaan ohjausryhmä kehittämään mm. varhaiskasvatuksen opettajakoulutusta ja tutkimusta yhteistyössä.

OhO-koulutusta suunniteltiin ja toteutettiin yhteistyössä Jyväskylän yliopiston ohjausalan asiantuntijoiden kanssa. Varhaiskasvatuksen työelämän kanssa tehtiin yhteistyötä OhO-koulutuksen yhteydessä, jossa järjestettiin tapaamisia yhteisen ohjausorientaation laajentamiseksi. Näissä oli osallisena myös varhaiskasvatuksen maisteriopiskelijoita, joita myös tiedotettiin hankkeen etenemisestä. Varhaiskasvatustieteen oppiaineen henkilöstöä tiedotettiin sähköpostilla hankkeen etenemisestä ja tuloksista. Osa henkilöstöstä osallistui OhO-koulutukseen.

Jyväskylän OHOSKE-toiminta on tavoittanut laajasti alueen kehittäjäpäiväkotiverkostoon kuuluvat: Jyväskylä, Keuruu, Kannonkoski, Laukaa, Kuopio, Kokkola, Saarijärvi, Äänekoski, Jämsä ja lisäksi Muurame. Tiedotuksessa ovat paikallisen tiedottamisen (OhO-koulutuksen lähipäiviin ja päätöstapahtumaan kutsut) lisäksi auttaneet myös OHOSKE-uutiskirjeet. Tutkimuskyselyihin ja muuhun aineiston hankintaan on saatu hyvin tutkimuslupia eri kunnilta. (näihin kuntiin saatu myös tutkimusluvat OHOSKE:n kyselyä varten

Hankkeen kohderyhmänä toimi varhaiskasvatustieteen oppiaineen yliopiston henkilöstö sekä muu yliopiston henkilöstö, varhaiskasvatuksen työelämän edustajat sekä varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat. Hanke on tavoittanut laajasti Jyväskylän yliopiston sidosryhmiä ja henkilöitä, mm. JKL Paikallinen kehittäjäryhmä: 15 jäsentä (tarkka tieto); Kasvatustieteiden laitos: 138 (sähköpostilista); Vaka-henkilöstö: 42 (sähköpostilista); Vaka –opiskelijat: aktiivisia n. 700 (sähköpostilistoilla olevat); Varhaiskasvatuksen työelämän edustajia: n. 200 maakunnista kehittäjäpäiväkotiverkoston kautta sekä Jyväskylän kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstöä n. 1000 henkilö = 1200 henkilöä (arvio); OhO-koulutus: 14 (tarkka tieto); JYU:n järjestämät tapahtumat: OhO -koulutuksen 2. lähipäivä 33 ja 3. lähipäivä 30, OHOSKE paikallinen päätöstapahtuma 38 (tarkat tiedot); JYU:n ohjausosaamisen perusteet verkko-opintojakso: ilmoitautui 19, 8 sai opintopisteet (tarkat tiedot).

OHOSKE-hankkeesta tiedotettiin varhaiskasvatuksen henkilöstöä ja opiskelijoita sähköpostilla, pitämällä esityksiä palaverissa ja muissa tapaamisissa. Kehittäjäpäiväkotiverkoston tavoiteltu sähköpostilla, vastuuolettajien kautta ja muissa kuin hankkeen tapahtumissa. Lisäksi Jyväskylän yliopiston Vakatorilla on ollut esittely hankkeesta (<https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tutkimus/tutkimushankkeet/kotisivut/vakatori/kehittamishankkeet/ohoske>). Opettajankouluttajille suunnatun OhO -koulutuksen viestintä ja ohjaus on tapahtunut sähköpostilla, ohjauspysäkeillä 2krt/kk sekä Moodle-oppimisympäristössä.

Ohjausosaamista kehittävän tutkimuksen käynnistyminen on myös onnistunut, sillä tutkimuskyselyihin saatiin hyvin vastaajia. Ohjausosaamisen perusteet -opintojaksolle ilmoitautui paljon osallistujia ja paikallisiin tapahtumiin on osallistunut hyvin kohderyhmään kuuluvia henkilöitä. Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden tavoittamisessa olisi ollut parannettavaa, sillä heidän osallistumisensa OHOSKE-hankkeen tapahtumiin tai paikalliseen kehittämistyöhön on ollut vähäisempää. Hankkeessa Jyväskylän yliopiston ydintiimiin, Rukkaseen, kuului 6 henkilöä, jotka kaikki edustavat varhaiskasvatustieteen oppiainetta ja kokoontuivat säännöllisesti sekä osallistuivat valtakunnalliseen yhteistyöhön. Jyväskylän paikallinen kehittäjäryhmän kanssa on ollut tapaamisia 6 kertaa, joissa on ollut mahdollisuus OHOSKE-hankkeen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.

Koulutukseen osallistujilta on kerätty säännöllistä palautetta ja heitä on myös osallistettu koulutuksen suunnitteluun, mm. OhO -koulutukseen osallistujilla on ollut mahdollisuus luoda omat tavoitteensa koulutukseen. Seminaarien jälkeen on käyty verkkokeskusteluja, ja lähipäivien jälkeen ovat kirjoittaneet oppimispäiväkirjaa. Näissä palaute, arviointi ja reflektio on ollut mahdollista. Lisäksi on kysytty sähköisesti ja anonyymisti väli- ja loppuarviointia sekä palautetta koulutuksesta. OhO-koulutuksen lähitapaamisiin osallistui kehittäjäpäiväkotiverkoston henkilöstöä ja heillä oli myös mahdollista antaa nimetöntä palautetta tapaamisista sähköisellä kyselyllä. Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoita on myös osallistunut OhO-koulutuksen lähipäiviin. Jyväskylässä järjestettiin OHOSKE-hankkeen paikallinen päätöstapahtuma, jossa oli mahdollisuus myös hankkeen kehittämistyön tulosten arviointiin. Päätöspäivän seminaari oli valtakunnallisesti avoin kaikille osallistujille.

JKL paikallinen kehittäjäryhmän kanssa keskusteltiin etätapaamisissa monista OHOSKE-hankkeen toimista, joiden avulla pystyimme kehittämään paikallista ja valtakunnallista toimintaa. Kehittäjäpäiväkotiverkoston henkilöstö sai antaa palautetta ja arvioita OhO-koulutuksen lähipäivien jälkeen ja suurin osa oli myönteistä – tapaamiset oli koettu voimaannuttavina ja antoisina. OhO-koulutukseen osallistujilla oli mahdollisuus myös antaa väli- ja loppuarviointia sekä palautetta. Nämä olivat pääasiassa myönteisiä, mutta kehittämiskohteita pyrittiin huomioidaan mahdollisuuksien mukaan. Esimerkiksi koulutukseen osallistujilla oli mahdollisuus

vaikuttaa aikatauluihin, joka mahdollisti heidän osallistumisensa koulutukseen ja näin kehittää varhaiskasvatuksen koulutusta. Lisäksi OhO-koulutuksen osallistujat saivat valita kehittämiss tehtävät havaitsemiensa ja omien kiinnostusten pohjalta. Näitä ohjattiin ja kehitettiin eteenpäin varhaiskasvatuksen työelämän henkilöstön, opiskelijoiden ja yliopistokouluttajien kanssa. OhO-koulutukseen kuului OHOSKE-hankkeen järjestämiä etäseminaareja, 3 lähipäivää ja pienryhmätyöskentelyä. OhO-koulutukseen ilmoittautumisen yhteydessä on saanut esittää toiveita koulutuksen sisältöihin. Lisäksi jokainen osallistuja on kirjannut omat tavoitteet. Koulutukseen sisältyvien OHOSKE-seminaarien jälkeen käytiin verkkokeskusteluja Moodlessa, joissa oli mahdollisuus jakaa mm. seminaareista esille tulleita hyviä käytänteitä. Näitä kootaan vielä yhteiseen käyttöön varhaiskasvatustieteen oppiaineessa ja niitä voidaan hyödyntää paikallisessa varhaiskasvatuksen koulutuksen kehittämisessä. Lähipäivien jälkeen OhO-koulutukseen osallistujat kirjoittivat oppimispäiväkirjaa, jossa he saivat antaa myös palautetta päivästä ja koulutuksesta.

Oulun yliopisto

Oulun yliopistossa on jatkettu tutkimusperustaisesta uudistamistyötä varhaiskasvatuksen koulutuksen työssäoppimisen yhteistyörakenteisiin ja -käytäntöihin liittyen, joista edelleen tuotetaan materiaalia tähän hankkeeseen ja verkoston käyttöön. Harjoittelupäiväkotien verkoston kehittäminen Pohjois-Suomessa (HARVE)-kehittämishankkeessa oli jo aiemmin tiivistetty yhteistyötä yliopiston ja kentän välillä laajentamalla ja vahvistamalla yhteistyöpäiväkotien verkostoa ja ASKEL-kehittämishankkeessa kehitetty ohjausosaamista ja ohjauskoulutusta osana varhaiskasvatuksen koulutusohjelmaa ja tueksi kentän ohjaaville opettajille. OHOSKE-hankkeessa on kehitetty ohjausosaamista verkostoyhteistyönä ja vakiinnutettu uudistettuja yhteistyörakenteita sekä vahvistettu erityisesti työssäoppimista koskevaa ohjaus-, etä-, ja verkkotyöskentelyyn liittyvää osaamista sekä yliopistossa että kentällä. Varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen uudistumisessa yhteistyön ja kollektiivisen yhteiskehittämisen merkitys on koettu myös tutkimuksellisesti tärkeänä (Zeichner, Payne & Brayko, 2015). OHOSKE -hanke on mahdollistanut kehittämistyön, kehittäjäopettaja- ja verkostotoiminnan vahvistamisen ja laajentamisen alueellisesti Pohjois-Suomen kuntiin ja Saamelaisalueelle. OHOSKE-hankkeessa on tuotettu tutkimusperustaista ohjausosaamisen materiaalia myös 1000+ -verkoston ohjausosaamisen tarpeisiin liittyen. Oulun yliopistossa OHOSKE-hanke on näkynyt kehittäjäopettajatoiminnassa ja sen kehittämisessä ja foorumeissa.

Oulun yliopiston OHOSKE-osahankeen johtaja ja muut toimijat

Oulun yliopiston paikallinen kehittäjäryhmä koostui Oulun yliopiston työntekijöistä ja kehittäjäopettajista.

Oulun yliopiston kehittäjäryhmään kuuluivat:

Outi Ylitapio-Mäntylä, yliopistonlehtori

Satu Karjalainen, yliopistonlehtori

Taina Kyrönlampi, yliopistonlehtori

Maria Peltola, yliopisto-opettaja

Marjo Mäntyjärvi, yliopisto-opettaja

Riikka Kess, yliopisto-opettaja

Jaakko Moilanen, yliopisto-opettaja

Kaisa Pesonen, projektisuunnittelija

Kehittäjäopettajatoiminta

Oulun yliopistossa kehittäjäopettajatoiminta on ollut säännöllistä ja aktiivista. Tätä toimintaa on kehitetty yhteistyössä kehittäjäopettajien kanssa. Kehittäjäopettajat ovat olleet tärkeässä

asemassa, jotta olemme saaneet tavoitettua hankkeen kohderyhmän. Heistä kukin on toiminut aktiivisesti niin kentän kuin yliopiston suuntaan.

Kehittäjäopettajat toimivat varhaiskasvatuksen opettajina päiväkodeissa. He ovat linkejä yliopiston ja päiväkotien välillä. Kehittäjäopettajatoiminta on arvokas osa kahden erilaisen kontekstin, varhaiskasvatuksen ja yliopiston, vuoropuhelua ja toimintaa rajavyöhykkeellä. Oulun yliopiston yhteistyöverkoston alueella toimii yhteensä kahdeksan kehittäjäopettajaa: neljä Oulun kunnallisissa päiväkodeissa ja yksi Oulun Pilke-päiväkodeissa. Lisäksi Rovaniemellä ja Kajaanissa toimii yksi kehittäjäopettaja kummassakin. Oulun ympäryskunnissa (Ii, Muhos, Kempele ja Liminka) on myös yksi kehittäjäopettaja.

Oulun yliopiston osahankkeen tutkimus kohdistuu kehittäjäopettajatoimintaan, joten on ollut luonnollista suunnitella tutkimusta ja sen aikataulutusta yhdessä kehittäjäopettajien kanssa. Kehittäjäopettajien kanssa tapaamisia on ollut yhteensä yksitoista. Kuhunkin tapaamiseen on osallistunut yleensä vähintään kuusi kehittäjäopettajaa kahdeksasta. Tapaamisissa käydään läpi ajankohtaisia asioita liittyen työssäoppimisen jaksoihin ja varhaiskasvatuksen muutoksiin kentällä.

Foorumit

Oulun yliopisto on järjestänyt foorumeita, joihin on osallistunut varhaiskasvatuksen eri tehtävissä työskenteleviä henkilöitä, kuten kehittäjäopettajia, varhaiskasvatuksen opettajia, päiväkodin johtajia ja yhteistyöverkoston varhaiskasvatusjohtajia. Mukana on ollut myös varhaiskasvatuksen opiskelijoita. Foorumeissa on käsitelty muun muassa varhaiskasvatuksen koulutusta ja siihen liittyviä työssäoppimisjaksoja ja opiskelijoiden ohjausta. Syksyllä 2022 järjestimme työssäoppimisen iltapäivän varhaiskasvatuksen työntekijöille. Foorumin teemana olivat ajankohtaiset asiat työssäoppimisessa ja uusimmat tutkimukset varhaiskasvatuksesta. Foorumien avulla on tavoitettu noin 50 henkilöä. Yhteistyö sidosryhmien kanssa on onnistunut hyvin kuntatasolla. Oulun yliopiston yhteistyöverkosto ylettyy Oulun ja lähialueiden lisäksi myös Kajaaniin ja Rovaniemelle.

Tutkimus

Hankkeen aikana on kerätty tutkimusaineistoa ohjaavilta varhaiskasvatuksen opettajilta. Aineistossa on keskitytty tarkastelemaan, mitä ohjaavat varhaiskasvatuksen opettajat kertovat opiskelijan ohjauksesta vertaisryhmätapaamisissa. Aineisto on kerätty vertaishaastattelumenetelmää hyödyntäen kehittäjäopettajatapaamisten yhteydessä keväällä 2022. Vertaishaastatteluihin on osallistunut 11 opettajaa. Tässä tutkimuksessa vertaishaastattelulla tarkoitetaan tilannetta, jossa osallistujat keskustelevat tutkimuksen teemoista ilman tutkijoiden läsnäoloa (Juutinen & Kess, 2019; Välimäki & Järvi, 2005). Alustavien tulosten mukaan opiskelijan ohjaukseen liittyvä kerronta ulottuu laajemmalle kuin ohjaavan varhaiskasvatuksen opettajan ja opiskelijan väliseen suhteeseen. Ohjaus kietoutuu moninaisiin suhteisiin sekä yhteiskunnallisella että henkilökohtaisella tasolla. Useita julkaisuja on vielä tulossa liittyen tutkimukseen.

Verkkokurssi

Ohjausosaamisen perusteet 5 op opintokokonaisuus on osallistujille maksutonta täydennyskoulutusta. Verkkokurssin tarkoituksena on varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen harjoittelun ohjausosaamisen kehittäminen. Koulutus on tarkoitettu varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoita ohjaaville opettajille sekä varhaiskasvatuksen maisteritutkinto-opiskelijoille. Kurssilta saa eväät varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijan harjoittelun ohjaamiseen. Oulun yliopiston tarjoamassa verkkokurssissa sisällössä keskitytään konteksti, paikka ja olosuhteet ohjaustilanteissa teemaan. Tavoitteena on ymmärtää, miten paikka, konteksti ja esimerkiksi materiaaliset

olosuhteet ovat kietoutuneet arjen tilanteisiin ja ohjauskeskusteluihin. Käytännössä pohditaan esimerkiksi, millainen tila uuden oppimiselle ja toimijuudelle muotoutuu erilaisten olosuhteiden ja kulttuuristen merkitysten keskellä, ja millaiset elementit tuottavat tietyssä tilanteessa riittävää turvallisuutta uuden oppimiselle. Ensimmäinen verkkokurssi lanseerattiin syksyllä 2022 ja sen suorittaneita oli 7. Kevätlukukautena 2023 ilmoittautuneita on 24, joista 6 on tiedekunnan opiskelijoita ja 18 varhaiskasvatuksen kentän ohjaavia opettajia.

Tampereen yliopisto

Tampereen yliopisto on tuottanut tutkimusperustaista ohjausosaamisen materiaalia erityisesti opiskelijoiden pariharjoitteluun liittyen, sekä harjoittelun ohjaavien opettajien mentorointikoulutukseen pariharjoittelua silmällä pitäen. Kasvavat opiskelijoiden sisäännotot ovat asettaneet uudenlaisia reunaehtoja opetusharjoitteluiden toteuttamiselle, esimerkiksi riittämättömien harjoittelupaikkojen muodossa. Käytännön sanelemien ehtojen lisäksi opiskelijoiden pariharjoitteluiden hyödyistä on saatu myös tutkimukseen perustuvaa näyttöä. Erityisesti opintojen alkuvaiheessa olevien opiskelijoiden kohdalla yhteistyö jaksolla vertaisen kanssa tuo työssäoppimisen kokemukseen uusia ulottuvuuksia (Ammentorp & Madden 2014). Parin kanssa toimiesseen opiskelijat uskaltavat ideoida luovemmin ja ottaa enemmän riskejä opetuksensa suhteen (Gardiner & Shipley 2010). Parit saavat toisiltaan emotionaalista tukea sekä konkreettista apua opettaja identiteetin rakentamiseksi (Bone et al., 2019). Opetusharjoittelun ohjaavat opettajat voivat kokea pariharjoittelijoiden ohjauksen olevan parempaa monipuolisten keskustelujen johdosta (Gardiner & Shipley 2010). Pariharjoitteluun liittyy kuitenkin asioita, jotka tulee erityisesti ohjauksessa ottaa huomioon. Työnjako ja opiskelijoiden vaihtelevat aikaisemmat kokemukset saattavat aiheuttaa stressiä harjoittelun aikana (Ammentorp & Madden, 2014). Ohjaavien opettajien näkökulmasta haasteiksi on noussut palautteen antamisen vaikeudet erityisesti yksilöllisen palautteen osalta (Gardiner & Robinson, 2011). Näin ollen pariharjoittelua varten on ollut tarve kehittää myös ohjaavien opettajien koulutusta, joka tukee pariharjoittelun asettamia uudenlaisia ohjauksen tarpeita. Tampereella on toteutettu kentän ohjaaville opettajille mentorointikoulutusta, jossa keskeisenä sisältönä on ollut ohjaavan opettajan ja opiskelijan mentorointisuhde (Kupila, Ukkonen-Mikkola & Rantala, 2017). Koulutuksen sisältöjen kehittämisellä ja jakamisella on voitu vastata pariharjoittelun asettamiin vaatimuksiin. Mentorointikoulutuksen osalta Tampereen yliopisto on tuottanut materiaalia kokemuksistaan varhaiskasvatuksen kumppanuusverkoston kautta rakennettuun mentorointikoulutukseen (tuni.fi/vaka-kumppanuus).

Tampereen yliopiston OHOSKE-osahankeen johtaja ja muut toimijat

Tampereen yliopiston osahankeen ns. OHOSKE-tiimin tehtävänä oli ohjata ja seurata hankkeen etenemistä sekä kehittää paikallista koulutusta, tutkimusta ja muuta toimintaa.

Tampereen yliopiston OHOSKE-tiimiin kuuluivat:

Arttu Mykkänen, yliopistonlehtori

Susanna Itäkare, yliopistonlehtori

Laura Rantavuori, yliopistonlehtori

Salla Paasovaara-Pösö, projektikoordinaattori

Hankkeen seuraaminen varhaiskasvatuksen kumppanuusverkostossa

OHOSKE-hankkeen puitteissa on vahvistettu entisestään Tampereen yliopiston koordinoiman Varhaiskasvatuksen kumppanuusverkoston (mukana kahdeksan kuntaa) toimintaa. Kumppanuusverkoston ja OHOSKE-toimijoiden kesken on järjestetty tapaamisia, joissa on keskusteltu työssäoppimiseen, koulutukseen sekä yhteistyöhön liittyvistä aiheista tutkimuksen ja yhteisen

kehittämisen näkökulmista. OHOSKE-toimijat ovat osallistuneet Kumppanuusverkoston ohjausryhmän kokouksiin, joita on järjestetty neljä kertaa vuodessa. Paikallinen ohjausryhmä on koostunut yliopiston edustajien lisäksi kumppanuusverkoston kuntien toimijoista, kuten varhaiskasvatuksen johtajista ja suunnittelijoista, jotka ovat keskeisiä toimijoita työssäoppimisen ja ohjausosaamisen sekä OHOSKE-hankkeen läpiviemisen näkökulmista. Osallistujia näissä kokouksissa on jokaisella kerralla ollut noin 20.

Tampereen yliopistossa työssäoppimisen jaksojen kehittämistiimin kokoukset (TOP-tiimi) on järjestetty kerran kuukaudessa. Kokouksissa OHOSKE-toimijat ovat tuoneet hankkeen kuulumisia esille mm. valatakunnallisista seminaareista sekä niiden anneista. OHOSKE-hankerahoituksen turvin on järjestetty ohjausosaamisen koulutusta ja esitelty valtakunnallisen ohjausosaamisen verkkokurssia. Myös tutkimusperustaisen ohjausosaamisen hankkeen ensimmäisen aiheistonkeruun alustavia tuloksia on esitelty ohjaaville opettajille, sekä tuotu keskusteluun mukaan oman alueen toimijoiden ajatuksia, toiveita sekä kuulumisia.

Tutkimus

Hankkeen aikana on kerätty tutkimusaineistoa opintoja edeltävää varhaiskasvatuksen alan työkokemusta omaavilta opiskelijoilta / vasta valmistuneilta opiskelijoilta. Aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Mykkänen, Kupila & Pekkarinen, 2021) on huomattu, että kyseinen opiskelijaryhmä poikkeaa opetusharjoittelun osalta muusta opiskelijajoukosta. Artikkelissa tutkittiin puhetapoja ja subjektipositioita, joita kokeneet opiskelijat tuottavat ohjauksesta opetusharjoittelujen aikana. Artikkelin on hyväksytty julkaistavaksi ehdotetuilla korjauksilla JECERiin. Hankkeen aikana kerättyä kyselyaineistoa tullaan työstämään kevään 23 aikana.

Verkkokurssi

Ohjausosaamisen perusteet 5 op opintokokonaisuus on osallistujille maksutonta täydennyskoulutusta. Verkkokurssin tarkoituksena on varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen harjoittelun ohjausosaamisen kehittäminen. Tampereen yliopisto on tuottanut materiaalia verkoston yhteiselle ohjausosaamisen verkkokurssille vertaisoppimisesta sekä ohjaussuhteista työssäoppimisessa. Materiaalin teossa on hyödynnetty aiempia kokemuksia Varhaiskasvatuksen kumppanuusverkoston mentorointikoulutuksesta. Opetusmateriaaleiksi on tuotettu Vertaisoppiminen parina suoritettavilla työssäoppimisjaksoilla -luentovideon sekä materiaaliin liittyvät diat. Videolla haastatellaan muutamaa opiskelijaa sekä varhaiskasvatuksen opettajaa, joilla on kokemusta parin ohjauksesta työssäoppimisessa. Hankkeen opiskelijajäsenet Tampereen yliopistosta ovat olleet suunnittelemassa haastattelukysymyksiä sekä kontaktoineet mukaan videolla esiintyviä opiskelijoita. Yhdessä yliopiston OHOSKE-toimijoiden kanssa on suunniteltu ja toteutettu videon sisältö sekä toteutus. Toinen videotallenne liittyy Tietoisuuden kehään ohjaussuhteissa, ja tätä on suunniteltu yhdessä yliopiston OHOSKE-toimijoiden sekä yliopistonlehden voimin. Materiaalien toteuttamisessa on ollut mukana yhteensä 10 toimijaa.

Koulutuksia on jo ennen OHOSKE-hanketta järjestetty kahdenlaista; 3 op täydennyskoulutusta kentän varhaiskasvatuksen opettajille sekä 10 op vapaavalintainen jakso maisterivaiheen opiskelijoillemme. OHOSKE-hankkeen puitteissa toteutettu verkkokurssi tulee korvaamaan aikaisemmin järjestetyn täydennyskoulutuksen kentällä toimiville opettajille. Ensimmäinen verkkokurssi on toteutettu syksyllä 2022 ja sen suorittaneita Tampereen yliopiston 21 ilmoittautuneesta oli 11 ohjaavaa opettajaa. Kevätlukukauden 2023 verkkokurssille on Tampereen yliopiston piiristä ilmoittautuneita 30.1.2023 mennessä ollut 17.

Turun yliopisto

Turun yliopisto on tuottanut uutta tutkimusperustaista ohjausosaamisen materiaalia erityisesti liittyen reflektiivisen videoavusteisen ohjauskeskustelu-mallin kehittämiseen varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijan pedagogisen ajattelun työkaluksi. Tämä malli on osoittautunut toimivaksi kaikkiin opetusharjoittelutilanteisiin, mutta erityisesti se toimivuutta on alettu arvioida Turun yliopistossa poikkeuksellisena pandemia-aikana. Reflektiivisen videoavusteisen ohjauskeskustelun mallissa opetusharjoittelu nähdään keskeisenä pedagogisten käytäntöjen oppimisen kontekstina sekä pedagogisen sisältötiedon kehittämisen mahdollisuutena (kts. Tiilikainen, Heikonen, Toom, & Husu, 2016; Körkkö 2020). Pedagogisten käytäntöjen oppiminen vaatii opiskelijalta kykyä havaita ja tunnistaa lapsen sosiaalista ja tiedollista käytöstä - kykyä reflektoida omaa ja jaettua vuorovaikutteista toimintaa - kykyä, jota pidetään opettajan jatkuvan oppimisen ja ammatillisen kehittymisen yhtenä tärkeimmistä taidoista (kts. Kahn & Anderson, 2019; Schön, 1987). OHOSKE-hankkeen aikana on kehitetty ja tutkittu reflektiiviseen ohjauskeskusteluun liittyvää ohjausosaamista ja tuettu opiskelijan ymmärrystä omasta kehittyvästä ammatillisesta opettajaidentiteetistä. Tutkimus on koko ajan käynnissä ja tuottaa uutta tietoa myös ohjaavien opettajien asenteista ja valmiuksista liittyen mm. tietotekniikan etäkäyttöön. OHOSKE-hankkeessa on kehitetty myös relationaalista yhteisopettajuuden mallia opetusharjoittelun ohjaukseen, jossa ohjaavien opettajien ja opiskelijoiden työskentely olisi rakentavaa ja opiskelijan pedagogista ajattelua kehittävä. Mallissa on luovuttu perinteisestä arvioivasta ohjausotteesta ja rakennetaan yhdessä pedagogista ymmärrystä varhaiskasvatustoiminnassa. Turun yliopisto on tuottanut ohjausosaamisen koulutusmateriaalia, videoita ja tutkimusperustaista tietoa etäopetustilanteiden ohjausosaamisen pedagogiikkaan sekä muuhun ohjausosaamiseen liittyen yhteistyössä Rauman pikkunorssin kanssa. Rauman pikkunorssi on suomen ainoana yliopistollisena päiväkotina ollut aktiivisesti mukana ohjausosaamisen kehittämisessä ja tutkimuksessa (Pihanperä ym., 2021). OHOSKE-hankkeen aikaan sijoittunut varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen opetussuunnitelmauudistukseen liittyen on uudistettu opetusharjoittelujen tavoitteita ja rakenteita sekä luotu kattava ohjausosaamista tukeva opetusharjoitteluluopas.

Turun yliopiston OHOSKE-osahanke ja rooli hankkeen koordinaattorina

Turun yliopiston hanketoimijoilla oli hankkeessa kaksoisrooli, sekä Turun yliopiston piirissä toimivan paikallisen ohjausosaamisen koulutuksen kehittäjänä että valtakunnallisen OHOSKE-verkoston toiminnan kehittäjänä ja koordinoijana.

Turun yliopiston osahankkeen ja OHOSKE-verkoston johtaja sekä muut toimijat

Turun yliopiston osahankkeen ja samanaikaisesti koko OHOSKE hankkeen johtajana toimi professori Inkeri Ruokonen. Koordinaattoreina jakoivat hankkeen koordinaatiovastuun yliopistonlehtorit Tarja-Riitta Hurme ja Anitta Melasalmi. Lisäksi hankkeeseen palkattiin varhaiskasvatuksen maisteriopiskelija Sofia Uhlenius tutkimusavustajaksi ajalle 1.2.2022-31.12.2022.

Turun yliopiston alueellinen kehittäjäryhmä

Turun yliopiston alueellisen kehittäjäryhmän jäsenet tukivat hanketta kokoontumalla kuusi kertaa yhteen, keskustellen ja edistäen OHOSKE-hankkeen ohjausosaamisen paikallista jalkauttamista. Alueellisen kehittäjäryhmän tehtävänä oli lisäksi ohjata ja seurata hankkeen etenemistä.

Alueellisen kehittäjäryhmän jäseninä toimivat:

- Harjoittelupäiväkoti Pikkunorssin johtaja Anne Toivonen

- Harjoittelupäiväkoti Pikkunorssin varajohtaja Eero Rantanen
- Virpi Kaukkila, Rauman kaupunki, varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö
- Satu Lausmaa, OKL, yliopisto-opettaja
- Elisa Nurmi, OKL, Rauman normaalikoulu, lehtori
- Tarja-Riita Hurme, OKL, yliopistonlehtori
- Meri Pihanperä, OKL, projektitutkija; Anne Sorariutta, OKL, yliopistonlehtori
- Wilma Salaterä, opiskelijaedustaja (8/2021–5/2022), jonka jälkeen ryhmässä jatkoi opiskelijaedustajana Sofia Uhlenius.
- Kehittäjäryhmän puheenjohtajana toimi yliopistonlehtori Anitta Melasalmi.

Lisäksi Turun yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen harjoittelutyöryhmä toimi tiiviissä yhteistyössä hankkeen koordinaattoreiden ja professori Inkeri Ruokosen kanssa Turun yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen ohjatun opetusharjoitteluiden kehittämiseen liittyvissä kokoontumisissa.

Turun yliopiston rooli hankkeen yliopistoverkoston koordinoinnissa

Turun yliopiston koordinaattorit ovat järjestäneet hankkeen kuluessa OHOSKE-verkoston kuuluvien hankekoordinaattoreiden tapaamisia. Yhteisten tapaamisien tavoitteena oli sopia ja selventää yhteisiä käytänteitä seminaarien ja konferenssien järjestämiseen ja informointiin liittyen. Yhteinen iso ponnistus oli myös laatia toimintasuunnitelma hankkeen kuluessa tapahtuneeseen tutkimusaineiston keräämiseen ja hallinnoimiseen liittyen. Lisäksi koordinaattorit ja tutkimusavustaja vastasivat yhteistyössä hankkeen johtajan Inkeri Ruokosen kanssa Ohjausryhmän ja johtoryhmän muistioista, sekä niiden sijoittamisesta hanketta varten luodulle yhteiselle; Turun yliopiston hallinnoimalle Teams-alustalle.

Koordinaattoreiden ja tutkimusavustajan työhön kuului hankkeen ohjaus- johto- ja muiden työryhmien kokousten muistioiden kirjoittaminen ja niiden sijoittaminen Teams -alueelle. Johtoryhmän kokouksia oli hankkeen aikana yhdeksän tapaamiskertaa, ohjausryhmän kokouksia järjestettiin kolme ja muita tutkimuksen ja täydennyskoulutuksen kehittämiseen liittyviä kokouksia järjestettiin useita hankkeen aikana.

Hankkeesta tiedottaminen

Turun yliopiston koordinaattorit ovat ylläpitäneet ja päivittäneet hanketta varten luotua nettisivustoa, joka on toiminut varhaiskasvatuksen opettajien ohjausosaamisen ja opettajaopiskelijoiden laadukkaan ohjauksen merkityksen esiin nostajana. Nettisivusto (<https://sites.utu.fi/ohoske/>) on linkittänyt järjestämistään koulutuksista ja tapahtumista tietoa varhaiskasvatuksen opettajille, esitellyt ohjausosaamiseen liittyvää materiaalia, videoita ja yliopiston blogikirjoituksia. Sivuston lisäksi Turun yliopiston koordinaattorit ovat laatineet ja lähettäneet hankkeen tapahtumista E-mailer uutiskirjeitä, joita hankkeen muut yhteistyöyliopistot ovat jakaneet omilla alueellisissa verkostoissaan. Uutiskirje tavoitti 158 vastaanottajaa, uutiskirjeitä lähetettiin yhteensä viisi kappaletta hankkeen kuluessa.

Turun yliopiston alueella hankkeen koordinaattorit tiedottivat varhaiskasvatuksen johtoa, päiväkotien johtajia ja ohjaavia varhaiskasvatuksen opettajia hankkeen järjestämistä tapahtumista kutsuen mukaan osallistumaan yhteisiin hankkeen järjestämiin seminaareihin keskustelemaan ja kehittämiseen yhdessä ohjatun opetusharjoittelun käytäntöjä ja yhteistä ymmärrystä laadukkaasti toteutuvan ja kehittyvän ohjauksen merkityksestä.

Turun yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankouluttajien ohjausosaamiseen liittyvä alueellinen kehittämistyö ja toiminta osana OHOSKE-hanketta

Hankkeen kuluessa suunnattiin Turun yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankouluttajille yhteinen seminaari otsikolla Turun yliopiston pedagogiset harjoittelut. Seminaarissa keskusteltiin ja työstettiin ohjattuihin opetusharjoitteluihin liittyen pedagogisia menetelmiä, joiden avulla tuetaan pitkäjänteisesti sitoutuen ohjaavien opettajien (mentori) reflektio- ja ohjauskäytänteitä ja varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden harjoittelussaan teorian ja käytännön yhdistämisen taitoja.

Hankkeen koordinaattorit Anitta Melasalmi ja Tarja-Riitta Hurme työstivät ohjausosaamisen tueksi uuden, hyvin kattavan ohjattujen opetusharjoitteluiden oppaan OHOSKE-hankkeen kuluessa. Uusi Turun yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen ohjattujen harjoitteluiden ja vapaavalintaisten harjoitteluiden opas on ohjaava työväline varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoille, mentoreille (kentän ohjaaville opettajille), päiväkotien johtajille, ja ohjaaville tuutoreille (varhaiskasvatuksen koulutuksen ohjaavat lehtorit) laadukkaan harjoittelun toteutukseksi, tukemiseksi ja kehittämiseksi. Turun yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen vahva sitoutuminen opetusharjoittelussa tapahtuvaan opiskelijoiden reflektiivisten taitojen edistämiseen on keskeinen ohjattujen opetusharjoitteluiden menetelmällinen uudistus, joka tukee opiskelijoiden ohella myös ohjaavia opettajia, tiimejä ja varhaiskasvatusyhteisöjä. Toukokuussa 2022 TY kutsui alueensa päiväkotien johtajat ja ohjaavat varhaiskasvatuksen opettajat (mentorit) ohjausosaamisen koulutus- ja keskusteluiltapäiviin, jonka kuluessa perehdyttiin Turun yliopiston varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen uudistettuun opetussuunnitelmaan ja reflektiiviseen video-ohjausmalliin. Iltapäivät pidettiin sekä Turussa että Raumalla:

- Turussa, 10.5.2022, lähitapaaminen
- Raumalla, 11.5.2022, lähitapaaminen
- Etänä 12.5. 2022

Alueellisen varhaiskasvatuksen ohjausosaamisen ja Pedaverkoston kehittäminen

Ohjausosaamisen jalkauttamiseksi alueen harjoittelupäiväkoteihin ylläpidettiin tiivistä yhteistyötä hankkeen koko elinkaaren ajan. Erityisesti panostettiin alueellisen Turun yliopiston varhaiskasvatuksen ohjausosaamisen jalkauttamiseksi ja kehittämiseksi Pedaverkoston synnyttämiseen. TY:n hankekoordinaattorit ja hankkeen johtaja järjestivät 17.8.2022 etäseminaarin, jossa varhaiskasvatuksen johtajien kanssa käytiin keskustelua Opetussuunnitelman muutoksen myötä muuttuvista opetusharjoittelusta. Samalla suunnattiin katsetta tulevaisuuteen keskustelemalla Turun yliopiston pidempiaikaisesta tavoitteesta synnyttää pedagogisia osaamistarpeita vahvistamaan opetusharjoittelupäiväkotien verkosto.

Verkoston tarkoituksena on tarjota ohjaaville opettajille, mentoreille ohjausosaamisen tukea, koulutusta ja yhteistä kehittämistä. Verkoston tavoitteena on myös synnyttää ohjaavien opettajien välille keskinäistä vertaismentorointia ja mahdollisuuksia jakaa hyviä käytänteitä.

Verkostoa on esitelty näkyvästi myös Turun yliopiston Edu-spring 2022 ja Edu-fall 2022 messuilla. Pedaverkoston kehittämis- ja jalkauttamistyö jatkuu OHOSKE-hankkeen jälkeen Turun yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen harjoittelutyöryhmän jäsenten ja hankkeessa toimineiden koordinaattoreiden yhteistyöllä. TY:n hankkeen koordinaattorit tapasivat Raumalla joulukuussa 2022 Rauman varhaiskasvatuksen johdon ja päiväkotien johtajat Pedaverkoston edistämiseen liittyen. Samassa tilaisuudessa koordinaattorit esittivät tulevaisuuteen suuntavan vision paikallisista Pedaverkoston alla kehitettävistä osaamiskeskuksista, jotka toimisivat muille alueen ohjaaville mentoreille kiintopisteinä ja tukena. Tätä yhteistyötä koordinaattorit jatkavat yhdessä Rauman varhaiskasvatuksen johdon kanssa OHOSKE-hankkeen päätyttyä.

Alueellinen VEO (video enhanced observation) - pilotti OHOSKE-hankkeen myötävaikutuksella

Turun yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen ohjattujen opetusharjoitteluiden kehittämistyön myötä reflektiotaitoja, tutkivaa opettajuutta ja laadukkaan vuorovaikutuksen merkitystä pilotoidaan varhaiskasvatuksen kentällä toimivien ohjattuja opetusharjoitteluita ohjaavien varhaiskasvatuksen opettajien, mentoroiden kanssa. Pilotti käynnistettiin tammikuussa 2023, mutta keskeisen tärkeä valmisteleva työ tehtiin TY:n OHOSKE-osahankkeen koordinaattoreiden ja VEO-kouluttajan, Paul Millerin yhteistyönä.

Turun yliopiston toteuttamat alueelliset täydennyskoulutukset

Hankkeen aikana Turun yliopiston koordinaattorit suunnittelivat ja toteuttivat kaksi koulutuskokonaisuutta. Koulutusten keskeisinä tavoitteina oli tarjota varhaiskasvatuksen opettajille tietoa ja välineitä opettajaopiskelijoiden mentorointiin, myönteisen toimintakulttuurin ja päiväkodin työyhteisön yhteisöllisen ohjauksen kehittämiseen.

- Ohjausosaamisen perusteet (3 op), kevät 2022:
Opinnot täydensivät varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijan ohjaavana opettajana toimivan päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajan ohjausosaamista ja taitoja tukea opiskelijan kehittyvää ammatillista identiteettiä sekä tutkivaa ammatillista otetta kehittävän reflektoinnin avulla.
- Syventävä ohjausosaamisen (2 op) täydennyskoulutuskokonaisuudet, syksy 2022:
Koulutuksen tavoitteena on syventää tietoja ja taitoja vuorovaikutuksen ja palautteen ohjaavasta merkityksestä ohjausprosessissa ja opiskelijan myöhemmän ammatillisen kehittymisen kannalta. Opinnot syventävät varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijan ohjaavana opettajana toimimista, erityisesti tutkimukseen perustuvasta videoreflektio-ohjausosaamisesta. Lisäksi opinnot tukevat päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajan taitoa ohjata varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijaa pedagogiseen, tiimissä tapahtuvaan jaettuun johtajuuteen.

Turun yliopiston OHOSKE koordinaattoreiden toteuttamiin täydennyskoulutuksiin osallistui varhaiskasvatuksen opettajia seuraavasti:

- 21 varhaiskasvatuksen opettajaa - Ohjausosaamisen perusteet (3 op)
- 11 varhaiskasvatuksen opettajaa - Syventävä ohjausosaaminen (2 op)

OHOSKE hankkeen kansallinen näkyvyys

OHOSKE-hanke on ollut aktiivinen sekä kansallisella että paikallisella tasolla. Kansallisista seminaareista on mainittava OHOSKE-hankkeen aloitusseminaari 26.3.2021, koska tässä seminaarissa muotoiltiin hankkeen yhteiset kansalliset tavoitteet.

Marraskuun 2021 ensimmäisenä päivänä järjestettiin yhteistyössä Tampereen ja Turun yliopistojen kanssa seminaari otsikolla Mentorointi BA–ECE-opettajantutkinto-ohjelmassa kansainvälisten opiskelijoiden ohjattuihin opetusharjoitteluihin keskittyen. Pääluennon pitivät professori Zsuzsanna Millei (TUNI) ja yliopistonlehtori Arttu Mykkänen (TUNI) aiheesta "Practicum as a Part of Professional Development for ECE Students". Seminaarin pienryhmissä keskustelimme erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden ohjatussa opetusharjoittelun aikana kokemista ohjauksen -tavoista, -tarpeista ja kehittämisestä. Mukana osallistujia englanninkielisessä seminaarissa oli 33 osallistujaa.

Osallistuminen FERA-konferenssiin 2021

Turun yliopisto koordinoi myös OHOSKE-hankkeen osallistumista FERA-konferenssiin. OHOSKE-hanke oli mukana myös 24.11.2021 järjestetyssä FERA-konferenssissa, jossa esiseminaarin teemana oli johtamisosaaminen – yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin ja oppimisen edistäjänä varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksessa. Seminaarin pääpuhujina olivat professori Sanna Vehviläinen aiheella "Ohjauksen kaksoistehtävä – ohjaus yksilön ja yhteisöllisyyden tukena" ja Outi Ylitapio-Mäntylä aiheella "Tasa-arvoinen ja yhtä herkkä ohjaus". SOOLin hallituksen opiskelijaedustaja Thea Venho, joka on myös OHOSKE-projektin ohjausryhmän jäsen, piti puheen "Mikä tekee hyvästä harjoittelun ohjaajasta? – Opiskelijan näkökulmat laadukkaan ohjaussuhteen luomiseen".

Kaikille avoin ja maksuton esiseminaari keräsi suhteellisen suuren valtakunnallisen yleisön, ja seminaarin yhteydessä järjestetyissä keskusteluryhmissä käytiin vilkasta keskustelua monista ajankohtaisista teemoista, kuten kansainvälisten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden ohjauksesta, monitaustaisten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden ohjauksesta, harjoittelu varhaiskasvatuksen johtamisessa, monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden harjoitteluun liittyen sekä yhteistyö ohjaavien opettajien ja yliopistojen välillä. Esiseminaari toteutettiin virtuaalisesti ja teknisitä järjestelyistä vastasi Turun yliopiston koordinaattorit, TY:n opiskelijajäsen ja varhaiskasvatuksen opettajankouluttajat. Osallistujia FERA 2021 esiseminaarissa oli yhteensä 90 henkeä.

Varhaiskasvatuksen opettajankouluttajien seminaari, tammikuu 2022

Verkostoyliopistojen yhteistyönä toteuttamassa etäseminaarissa erityisasiantuntija, KT Leena Penttinen piti keynote- puheenvuoron aiheesta Ohjausosaaminen opintopolun tukemisessa. TY:n koordinaattorit esittelivät seminaarissa valtakunnallisen verkkokurssin kehittämisvaihetta ja omassa yliopistokohtaisessa puheenvuorossaan kertoivat Turun yliopiston OHOSKE-osahankkeen järjestämistä koulutuksista ja kehittämistyöstä. Osallistujia seminaarissa oli yhteensä 48.

OHOSKE-hankkeen esittely Sirius e-Norssi-verkoston lehdessä 2/2022

Hankkeen johtaja Inkeri Ruokonen ja TY:n koordinaattorit kirjoittivat OHOSKE-hankkeesta artikkelin, jossa hankkeen keskeisiä tavoitteita ja toimintoja nostettiin esiin otsikoituna ”OHOSKE- hanke kehittää ohjausosaamista varhaiskasvatuksen opettajankoulutukseen”.

OHOSKE-hankkeen varhaiskasvatuksen ohjattujen opetusharjoitteluiden ohjausosaamisen kansallinen kehittäminen - Ohjausosaamisen perusteet verkko-opintoina suoritettavan täydennyskoulutuksen käynnistäminen ja valtakunnallisen yhteistyön koordinoiminen

Ohjausosaamisen perusteet (5op) täydennyskoulutuskokonaisuus on osallistujille maksuton, helposti saavutettava ja monipuolinen – sekä varhaiskasvatuksen maisteri-vaiheen opiskelijoille että jo kentällä työskenteleville varhaiskasvatuksen opettajille – tarjottu mahdollisuus hankkia ohjausosaamiseensa lisää tietoa ja taitoa. Turun yliopiston koordinaattorit tuottivat Turun yliopiston kolmesta reflektiosta ja reflektiivisestä ajattelusta osana opiskelijan ohjausta koostuvan videomateriaalin ja ohjeistetut tehtävät osioon Reflektiivisyys sensitiivisen ohjausosaamisen perustana.

Syksyllä verkkokurssin mukaan ilmoittautuneita varhaiskasvatuksen opettajia ja opiskelijoita oli yhteensä 153, joista 23 opiskelijaa olivat sekä Turun yliopiston varhaiskasvatuksen maisteriopiskelijoita että varhaiskasvatuksen kentällä toimivia ohjaavia opettajia, mentoreita.

Ohjausosaamisen perusteet -verkkokurssia jatketaan hankkeen päättymisen jälkeen yliopiston yhteistyönä. Kevään 2023 uudesta Moodle -alueen tilaamisesta huolehti TY:n koordinaattorit. Uuden Moodle -alueen valmistelu tehtiin tammikuussa 2023 yhteistyönä TY:n, JY:n ja

Oulun koordinaattoreiden kanssa. Jatkossa verkkokurssin tilaamiseen ja valmisteluun liittyvistä tehtävistä sovitaan hankkeen verkostoon kuuluvien yliopistojen kesken. OHOSKE-hankkeen johtoryhmä kokoontuu 17.2.2023 Jyväskylän yliopiston vastuhenkilön, Tarja Liinamaan johdolla jatkamaan verkostoyhteistyötä.

OHOSKE-hankkeen kansainvälinen näkyvyys

Varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen ohjausosaamista on tuotu esiin myös kansainvälisessä OHOSKE- hankkeen, GINTL -verkoston (Global Innovation Network for Teaching and Learning) ja JoLII (Sino-Finnish Joint Learning Innovation Institute) yhteistyönä järjestämänä kansainvälisenä konferenssina. Konferenssi GINTLE-ECTE 2022 oli ensimmäinen GINTL-konferenssi, joka keskittyi varhaiskasvatukseen opettajankoulutukseen ja erityisesti ohjatun opetusharjoittelun kehittämiseen. Keynote-puhujina konferenssissa olivat muun muassa professori Xiumin Hong (BNU), professori Ruben Fukkink (Asterdamin yliopisto). Osana keynote-puheenvuoroja kuultiin myös TY:n koordinaattoreiden esitys Pre-service teachers' self-efficacy beliefs supported by video-guided reflection.

Keynote-puheenvuorojen lisäksi konferenssi tarjosi teemaryhmittäin tieteellisiä esityksiä varhaiskasvatuksen käytäntöihin ja kehittämiseen liittyen, mahdollistaen myös aiheeseen liittyvän keskustelun. OHOSKE-hankkeen sivuilla on nähtävissä konferenssikirja, josta löytyvät sekä teemaryhmien esitysten otsikot ja esittäjät että keynote- puheenvuorojen abstraktit. Kaiken kaikkiaan konferenssissa keynote -puheenvuoroja kuultiin seitsemän, ja iltapäivän temaattisten ryhmien tarjonta oli laaja (a. developing innovative ecte education in global era; b. professional learning and identity; c. leadership and educational policy; d. pre-service practice and work life; e. developing pedagogical future strategies of ecte) ja esityksiä yhteensä 30 kappaletta. Konferenssiin osallistui 151 henkeä.

Konferenssista tiedottaminen järjestettiin yhteistyössä TY:n koordinaattoreiden ja GINTL-verkoston koordinaattoreiden kesken. Konferenssin etäjärjestelyistä vastasivat Turun yliopiston koordinaattorit, tutkimusavustaja ja Turun yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen harjoittelutyöryhmän jäsenet.

Developing Reflective Mentoring Practices in Changing Learning Environments of Early Childhood Teacher Education as a part of OHOSKE project kirjoitus on julkaistu 28.10.2022 nettisivustolla Research about ECEC (<https://researchaboutece.wordpress.com/>). Vieraskynä kirjoituksessaan Turun yliopiston Melasalmi, Ruokonen ja Hurme nostivat esiin ohjatun opetusharjoittelun ja reflection yhteyden. Lisäksi kirjoituksessa avattiin OHOSKE-hankkeen tavoitteita, toimintaa ja yhteistyötä.

Turun yliopiston osuus ja toimet hankkeen kuluessa kerättyihin aineistoihin ja tulevaan ohjausosaamisen tutkimukseen

Turun koordinaattorit ovat vastanneet tutkimukseen liittyvien, tutkimussuunnitelmaan laadittujen dokumenttien laatimisesta ja kierrättämisestä yliopistojen muodostamassa verkostossa tutkimuslupien hankkimiseksi:

- aineistonhallintasuunnitelma
 - riskitekijöiden arviointi
 - tietosuojaseloste
 - sopimus yhteisrekisterin pitämisestä
 - tutkimussuunnitelmat
- o Tutkimus I: Tutkimus yliopistojen opettajankoulutustehtävissä toimivien ohjausosaamisesta, koulutuksellisista tarpeista sekä valtakunnallisista kehittämistoiveista varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden ja päiväkodeissa ohjaavien opettajien pedagogiseen ohjaukseen liittyen.

- o Tutkimus II: Tutkimus harjoittelupäiväkotien ohjaavina opettajina toimivien varhaiskasvatuksen opettajien ohjausosaamisesta ja koulutuksellisista tarpeista.

Hankkeen aikana kerätty tutkimusaineisto ja sen hallinta

Hankkeen aikana on kerätty kaksi tutkimusaineistoa, joissa yliopistoilla on sovitut omat kysymyksensä. Turun yliopisto on laatinut yhteistyössä muiden yliopistojen kanssa tutkimusaineistojen keräämiseksi kyselyt, jota TY hallinnoi. Tämän lisäksi Turun yliopiston koordinaattorit ovat hankkineet yliopistojen yhteistä aineiston tutkimuskäyttöä varten oman tilan IDA-säilytyspalvelimelle, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämä turvallinen ja jatkuva Fairdata-kokonaisuuteen kuuluva tutkimusdatan säilytyspalvelu.

IDA-tilaan laadittiin ITY:n koordinaattoreiden toimesta loki-, Excel-tiedosto, johon jokainen tilassa kävijä on velvollinen kirjaamaan päivämäärän, nimensä, yliopiston nimen ja käynnin tarkoituksen. Emoaineistot säilytetään koskemattomina ja yliopistokohtaisiin kansioihin tallennetaan aineistoista varmuuskopiot sekä käytettävä tutkimusdata. Tutkimusaineistoja ei tallenneta omille työkoneille, verkkolevyille, ulkoisille kovalevyille tai pilvipalvelimille. Lisäksi aineistoista tehdyt määrälliset/laadulliset analyysit tallennetaan yliopistokohtaisten intressien mukaisesti yliopistojen omiin IDA:ssa sijaiseviin kansioihin.

Tutkimusaineistojen elinkaaret ovat pidemmät kuin itse OHOSKE-hankkeen. Aineistoja säilytetään Opetus- ja kulttuuriministeriön IDA-säilytyspalvelimellä viiden (5) vuoden ajan, jonka jälkeen aineistojen keruusta vastaava organisaatio, Turun yliopisto, toimittaa IDA:ssa säilytetyn, koskemattomat emoaineistot pysyvästi ja tunnisteettomana (ilman henkilötietoja) Yhteiskunnalliseen tietovarantoon tai FinTED (Finnish Teacher Education Database -tietovarantoon). Tutkimusaineisto on saatavilla jatkokäyttöön vain luovuttajan luvalla (Turun yliopisto). Yliopistojen omat, tutkimusaineistosta tehdyt analyysit ja muokattu tutkimusaineisto tuhoetaan.

Tutkimustuloksia hyödynnetään valtakunnallisessa ohjausosaamisen tutkimusperustaisessa kehittämisessä ja tutkimuksista syntyvät julkaisut jaetaan avoimen julkaisemisen periaatteella (open access journals) OHOSKE-verkoston kotisivustolla sekä OKM:n avoimen materiaalien sivustolla.

Turun yliopiston tutkimusintressi ja tuleva tutkimus

Turun yliopisto tuottaa tutkimusperustaista ohjausosaamisen materiaalia erityisesti liittyen reflektiivisen videoavusteisen ohjauskeskustelu-mallin kehittämiseen varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijan pedagogisen ajattelun työkaluksi. Refleктоivan videoavusteisen ohjauskeskustelun mallissa opetusharjoittelu nähdään keskeisenä pedagogisten käytäntöjen oppimisen kontekstina sekä pedagogisen sisältötiedon kehittämisen mahdollisuutena (kts. Tiilikainen, Heikonen, Toom, & Husu, 2016; Körkkö 2020).

Pedagogisten käytäntöjen oppiminen vaatii opiskelijalta kykyä havaita ja tunnistaa lapsen sosiaalista ja tiedollista käytöstä - kykyä reflektoida omaa ja jaettua vuorovaikutteista toimintaa - kykyä, jota pidetään opettajan jatkuvan oppimisen ja ammatillisen kehittymisen yhtenä tärkeimmistä taidoista (kts. Kahn & Anderson, 2019; Schön, 1987). Kehittämällä ja tutkimalla refleктоivaan ohjauskeskusteluun liittyvää ohjausosaamista tuetaan opiskelijan ymmärrystä omasta kehittyvästä ammatillisesta identiteetistä. Tutkimus tuottaa uutta tietoa tässä uudessa tilanteessa myös ohjaavien opettajien asenteista ja valmiuksista liittyen mm. tietotekniikan etäkäyttöön.

Tavoitteena on lisäksi kehittää relationaalisen yhteisopettajuuden malli opetusharjoittelun ohjaukseen, jossa ohjaavien opettajien ja opiskelijoiden työskentely olisi rakentavaa ja opiskelijan pedagogista ajattelua kehittävä. Mallissa luovutaan perinteisestä arvioivasta ohjausotteesta ja rakennetaan yhdessä pedagogista ymmärrystä varhaiskasvatustoiminnassa. Turun yli-

opisto tarjoaa ohjausosaamisen koulutusmateriaalia, videoita ja tutkimusperustaista tietoa etä-opetustilanteiden ohjausosaamisen pedagogiikkaan sekä muuhun ohjausosaamiseen liittyen yhteistyössä Rauman Pikkunorssin kanssa.

OHOSKE-hankkeen kohderyhmät ja vaikuttavuus

Hankkeen vaikutukset kohdistuvat varhaiskasvatuksen opettajankouluttajien tutkimusperustaisen ohjausosaamisen kehittämisen kautta lisäksi harjoittelupäiväkodeissa ohjausta toteuttaviin varhaiskasvatuksen opettajiin ja varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoihin. Vaikutusten voidaan ajatella olevan siis moninkertaiset, sillä vaikuttavuus jatkuu valmistuneiden opiskelijoiden kautta työelämässä pitkälle tulevaisuuteen varhaiskasvatuksessa olevien lasten oppimista ja hyvinvointia edistämään.

OHOSKE-verkostohankkeen maantieteellinen laajuus on toteutunut hyvin kattaen Suomen alueet etelästä pohjoiseen ja lännestä itään. Verkosto on kattanut laajasti myös eri kieliryhmät, suomenkielistä (HY, ISY, JY, OY, TaY, TU) ruotsinkielistä (HY) ja saamenkielistä (OY) sekä englanninkielistä (TaY ja TU) varhaiskasvatuksen opettajien koulutusta antavat yliopistoja. Yhteistyötä on tehty myös Åbo Akademin kanssa. Yhteistyö sidosryhmien kanssa on toteutunut hyvin. Jokaisessa verkostoon kuuluvassa yliopistossa on toiminut paikallinen kehittäjäryhmä, jossa on ollut opettajakoulutuksen, opettajaopiskelijoiden, harjoittelupäiväkotien, kaupungin varhaiskasvatusjohdon edustus. Lisäksi hankkeella on ollut ohjausryhmä, johon kuului maan parhain asiantuntijajoukko mm., OKM:stä, OPH:sta, Kuntaliitosta, SOOL ry:stä, ohjausosaamisen tutkijoista. Lisäksi on tehty kansallista yhteistyötä Kasvatustieteen päivien esiseminaarissa 2021 ja symposiumissa 2022. Hankkeen on järjestetty myös kansainvälinen varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen konferenssi yhteistyössä GINTL-verkoston kanssa. OHOSKE-verkostossa on toiminut sekä kokoaikaisia työntekijöitä (6), että osa-aikaisia työntekijöitä (18). Lisäksi kehittäjäryhmät ja muut aktiiviset opettajankouluttajat, harjoittelupäiväkotien edustajat ja opiskelijat mukaan lukien vapaaehtoisten osallistuneiden lukumäärä on noin 80 henkilöä. Hankkeen kohderyhminä ovat olleet varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen opetusharjoittelusta vastaavat opettajankouluttajat sekä harjoittelupäiväkodeissa varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden opetusharjoittelua ohjaavat opettajat. Ohjausosaamiseen liittyviin seminaareihin ja kansainväliseen konferenssiin sekä Kasvatustieteen päivien esiseminaariin (2021) ja ohjausosaamisen symposiumiin (2022) olivat tervetulleita myös kaikki alan opiskelijat ja ohjausosaamisen kehittämisestä kiinnostuneet. Hankkeessa kehitetty DigiCampus-alueella toteutuva verkkokurssi on maksuttomasti avoinna kaikille varhaiskasvatuksen opettajatutkinnon suorittaneille, jotka ohjaavat opetusharjoitteluja parhaillaan, tai tulevaisuudessa ovat halukkaita ottamaan opiskelijoiden opetusharjoittelujen ohjaustehtäviä vastuulleen.

Hankkeessa on tavoitettu laaja määrä varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen ohjaavia opettajia, varhaiskasvatuksen opettajia, opiskelijoita, tutkijoita, kunta- ja maakuntavaikuttajia sekä koulutuksen yhteistyökumppaneita. Kuuden yliopiston koulutuksiin, tiedotuskanavien ja tapahtumien vaikutuspiiriin on yliopistoilta kootun toimintaraportoinnin pohjata tavoitettu sähköposti- ja tiedotuslistat sekä somekanavat mukaan lukien yhteensä arviolta noin 14 682 henkilöä. Tiedot on koottu yliopistokohtaisista raporteista sekä valtakunnallisten täydennyskoulutusten, seminaarien, verkkokurssien sekä kansallisten että kansainvälisten tapahtumien ja konferenssien osallistujalistaista, sekä Jouste-raportoinnista (vuoden 2021). Paikalliset osallistujat koostuivat yliopistojen kehittäjäryhmien jäsenistä, opettajankoulutusyksiköiden henkilöstöstä, harjoittelupäiväkotien ja maakuntien kehittäjäpäiväkotiverkoston henkilöstöstä, varhaiskasvatuksen opiskelijoista. Tämän lisäksi hankkeesta ja sen tapahtumista on tiedotettu hankkeen avoimilla internet-sivuilla, fb:ssä, instagramissa ja twitterissä. Hankkeella on ollut myös oma

uutiskirje, jota on voinut tilata. Somekanavien kautta hanke on koskettanut vielä useampia henkilöitä, joiden lukumäärää on vaikea arvioida. Kohderyhmien tavoittamisessa onnistuttiin hyvin. Erityisesti yliopistojen verkostoyhteistyö ja tiedottaminen, uutiskirjeet, internet-sivusto, blogikirjoitukset ja somevaikuttaminen lisäsivät vaikuttavuutta. Hankkeesta kirjoitettiin OHOSKE:n omilla nettisivuilla julkaistavissa blogikirjoituksissa kuukausittain. Lisäksi hankkeesta julkaistiin artikkeli Sirius-lehdessä, jonka kautta saavutettiin koko Suomen harjoittelukoulujen henkilöstö. Englanninkielisillä tapahtumilla ja blogeilla saavutettiin alan kansainväliset toimijat. Hankkeessa tuotettu oppimateriaali on lisensoitu ja eri kanavilla (kotisivut, aoe.fi ja DigiCampus) jaossa.

Hankkeen kohderyhmän osallistaminen hankkeen suunnitteluun, toteuttamisen ja arviointiin

Hankkeen kohderyhmiä osallistettiin koulutusten ja tapahtumien suunnitteluun sekä materiaalin tuotantoon, sillä hankkeen paikallisissa kehittämissäryhmissä, koulutuksissa sekä valtakunnallisessa ohjausryhmässä ja seminaareissa koottiin työelämälähtöisten kyselyjen kautta tietoa keskeisistä ohjausosaamiseen liittyvistä koulutustarpeista.

Valtakunnallisen ohjausryhmän kautta saatiin eri sidosryhmien edustajilta (mm. verkostoyliopistojen edustajat; kunta/kaupunki-opetustoimen edustajat; VOL:n edustajat; SOOL:n varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden edustajat; moniammatillisen yhteisön edustajat) eri tahojen näkemyksiä valtakunnallisen varhaiskasvatuksen opettajien ohjausosaamisen kehittämiseksi. Lisäksi paikallisissa kehittämissäryhmissä huolehditaan paikallisten toimijoiden osallistamisesta. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen piirissä työskentelevää henkilöstöä ja opiskelijoita sitoutetaan koulutuksen suunnitteluun jo heti hankkeen alkaessa. Ohjausosaamisen koulutukseen osallistuvat opettajankouluttajat ja varhaiskasvatusalan ammattilaiset nähdään kansakehittäjinä. Heitä kannustetaan vaikuttamaan opintokokonaisuuksien toteutuksiin ja heiltä kerätään palautetta sekä koulutuksen aikana, että sen päätyttyä. Koulutusta kehitettiin palautteiden perusteella ja koulutus rakennettiin työelämälähtöisesti niin, että ohjausosaamisen mallia testattiin käytännössä ja kehittämistyötä tehtiin jatkuvasti harjoittelujen aikana varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä. Ohjaavat opettajat ja harjoittelupäiväkodit tuottivat hankkeelle tietoa ohjausosaamisen tarpeista, haasteista ja hyvistä käytännöistä arvioimalla ohjausosaamisen toimintamalleja ja toteuttamista kirjallisesti.

Kaikilta OHOSKE-verkoston toimintaan ja koulutukseen osallistuneilta sekä sidosryhmiltä kerättiin palautetta. Hankkeessa käytettiin monipuolisia tiedonkeruumenetelmiä, kuten webropol-palautekyselyjä, haastatteluja, itsearviointeja. Lisäksi hankkeessa kehitetyllä verkkokursilla mahdollistui verkkokeskusteluina tapahtuva vuorovaikutus sekä kehittävä kommentointi ja arviointi. Kehittäjäpäiväkotien verkoston henkilöstö sekä harjoittelupäiväkotien ohjaavat opettajat saivat antaa palautetta ja arvioita täydennyskoulutuksen ja seminaarien lähipäivien jälkeen. Valtaosa oli erittäin myönteistä –koulutukset oli koettu voimaannuttavina ja antoisina. Verkostoon palkatut työntekijät osallistuvat säännöllisesti OHOSKE:n johtoryhmän kokouksiin, jossa keskustelu ja kehittävä arviointi ja ideointi toimi välittömässä vuorovaikutuksessa.

Ohoske-hankkeen eteneminen

Alkukeväästä 2021 käynnistettiin yliopistojen verkostoyhteistyö ja solmittiin tarvittavat rahoituksen jakoon liittyvät sopimukset. Hankkeen järjestäytymisaikana 01.03.2021-31.05.2021 rakennettiin hankkeen kotisivut, muodostettiin paikalliset kehittäjäryhmät ja kutsuttiin valtakunnallinen ohjausryhmä koolle, paikallisella tasolla luotiin tutkimusperustaiset koulutus- ja materiaalisuunnitelmat ja järjestettiin valtakunnallinen hankkeen käynnistysseminaari.

Aktiivisen toiminnan aika ajoittui välille 01.06.2021-30.11.2022, jolloin järjestettiin paikallisia ja valtakunnallisia opetusharjoitteluun liittyviä koulutustilaisuuksia, kehitettiin ohjausosaamista kehittäviä materiaaleja, käynnistettiin tutkimusta ja tuotettiin opetusvideoita DigiCampukselle sekä jaettiin oppimateriaaleja, blogeja ja tutkimusartikkeleita OHOSKE-verkoston kotisivulla. Paikalliset kehittäjäryhmät ja valtakunnallinen johtoryhmä kokoontuivat säännöllisesti, ohjausryhmää kuultiin kerran lukukaudessa. Syyslukukaudella 2022 käynnistettiin valtakunnallinen ohjausosaamisen verkkokurssi DigiCampuksella, jolle osallistui yhteensä 133 verkkokurssilaista. Lisäksi järjestettiin kansainvälinen konferenssi sekä Kasvatustieteen päivien symposium. Syyslukukaudella päätettiin verkostotoiminnan jatkumisesta ja suunniteltiin kevätlukukauden 2023 verkkokurssi sekä valmisteltiin hankkeen loppuraportti.

Tulokset

OHOSKE- hankkeen tuloksena luotiin valtakunnallinen varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen ohjausosaamisen yhteistyöverkosto. OHOSKE-verkosto kokoaa jatkossakin yhteen Suomen varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta tarjoavat yliopistolliset opettajankoulutusyksiköt ja niiden kanssa tiivistä yhteistyötä tekevät harjoittelupäiväkodit ja niiden ohjaavat varhaiskasvatuksen opettajat. Hankkeen aikana on toteutettu monipuolista kokeilu-, kehittämis-, tutkimus- ja täydennyskoulutustoimintaa.

Paikalliset, yliopistokohtaiset ohjausosaamisen täydennyskoulutukset

Yliopistot ovat järjestäneet kukin tahollaan omien harjoittelupäiväkotiensä ohjaaville varhaiskasvatuksen opettajille ja opettajankouluttajille paikallista ohjausosaamisen täydennyskoulutusta, esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa keskityttiin erityisesti opettajankouluttajina toimivien ohjaajien ohjausosaamisen koulutukseen, kun taas Turun yliopistolla jatkettiin ohjaavien opettajien ohjausosaamisen perusteiden koulutusta sekä järjestettiin jatkokoulutus jo aiemmin Pikkunorssi-hankkeen aikana ohjausosaamisen koulutuksen suorittaneille. Kaikissa yliopistoissa vahvistettiin jo olemassa olevia harjoittelupäiväkotien verkostoja ja niiden yhteyttä yliopistolliseen opettajankoulutukseen. Rauman kampuksella Pikkunorssi-päiväkotinä oli tiiviissä yhteistyössä uuden harjoittelupäiväkotien pedaverkoston rakentamisessa ja uusien ohjaavien opettajien mentorointityössä.

Valtakunnallinen ohjausosaamisen verkkokurssi DigiCampus-alustalla

OHOSKE-hankkeen tuloksena on syntynyt digitaalinen ohjausosaamista tukeva oppimateriaali, joka on valtakunnallisena verkkokurssina DigiCampuksella avoimesti, saavutettavasti ja maksuttomasti jaossa kaikille, jotka haluavat suorittaa Ohjausosaamisen perusteet 5 op verkkokurssin. Verkkokurssin kehittelyvaiheessa järjestettiin valtakunnallinen ohjausosaamisen käsitelyöpaja, sillä hankkeen aikana huomattiin, että varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen opetusharjoitteluista ja siihen liittyvistä käsitteistä käytettiin eri yliopistossa eri käsitteitä. Näistä käsitteistä luotiin erillinen käsitteistö verkkokurssialustalle avaamaan ja selkiyttämään kuuden eri yliopiston piirissä ohjaavien opettajankouluttajien ja opettajien ymmärrystä käytetyistä käsitteistä. Syksyn ensimmäiselle DigiCampuksen verkkokurssille osallistui yhteensä 133 ohjaavaa varhaiskasvatuksen opettajaa 20 opettajankouluttajan lisäksi. Lisäksi OHOSKE-hankkeessa muuten tuotettua koulutusmateriaalia, blogikirjoituksia ja artikkeleita on avoimesti jaossa hankkeen kotisivustolla sekä aoe.fi-palvelussa. Hankkeen aikana Ohjausosaamisen koulutusta tarjotaan sekä yliopistoissa opetusharjoittelua ohjaaville opettajankouluttajille, että päiväkodeissa toimiville opetusharjoittelun ohjaajille relationaalista asiantuntijuutta rakentavan opetusharjoittelun ohjausmallin kautta. Valtakunnallisena tavoitteena on, että

nyt syntyvän verkoston koulutusmateriaalin kautta tulevaisuudessa jokainen harjoittelupäiväkodissa harjoittelua ohjaava varhaiskasvatuksen opettaja saa koulutuksen harjoittelun ohjausosaamiseen. Opetusharjoittelu on laadukas ja onnistunut koulutettujen ohjaajien kautta. Opetusharjoittelun onnistumisella on yhteys ammatillisen identiteetin positiiviseen kehittymiseen ja sitä kautta myös alalla pysymiseen. Ohjausosaamisen koulutus toteuttaa jatkuvan oppimisen periaatetta jokaisessa yliopistoissa.

Valtakunnalliset seminaarit ja tapahtumat

OHOSKE -verkosto on ollut aktiivinen myös kansallisella tasolla. OHOSKE-hankkeen aloitusseminaarissa 26.3.2021 muotoiltiin hankkeen yhteiset kansalliset tavoitteet.

Marraskuun 2021 ensimmäisenä päivänä järjestettiin yhteistyössä Tampereen ja Turun yliopistojen kanssa seminaari otsikolla *Mentorointi BA–ECE-opettajantutkinto-ohjelmassa* kansainvälisten opiskelijoiden ohjattuihin opetusharjoitteluihin keskittyen. Pääluennon pitivät professori Zsuzsanna Millei (TUNI) ja yliopistonlehtori Arttu Mykkänen (TUNI) aiheesta "Practicum as a Part of Professional Development for ECE Students". Seminaarin pienryhmissä keskustelimme erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden ohjatussa opetusharjoittelun aikana kokemista ohjauksen -tavoista, -tarpeista ja kehittämisestä. Mukana osallistujia englanninkielisessä seminaarissa oli 33 osallistujaa.

Syksyllä 2021 OHOSKE-hanke järjesti kaikille varhaiskasvatuksen opettajankouluttajille, ohjaaville opettajille ja alan opiskelijoille ja muille kiinnostuneille maksuttoman ja avoimen *Kasvatustieteen päivien esiseminaarin*, jonka teemana oli johtamisosaaminen – yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin ja oppimisen edistäjänä varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksessa. Seminaarin pääpuhujina olivat professori Sanna Vehviläinen aiheella "Ohjauksen kaksoistehtävä – ohjaus yksilön ja yhteisöllisyyden tukena" ja Outi Ylitapio-Mäntylä aiheella "Tasa-arvoinen ja yhtä herkkä ohjaus". SOOLin hallituksen opiskelijaedustaja Thea Venho, joka on myös OHOSKE-projektin ohjausryhmän jäsen, piti puheen "Mikä tekee harjoittelun ohjaajasta hyvän? – Opiskelijan näkökulmat laadukkaan ohjaussuhteen luomiseen". Kaikille avoin ja maksuton esiseminaari keräsi suhteellisen suuren valtakunnallisen yleisön, ja seminaarin yhteydessä järjestetyissä keskusteluryhmissä käytiin vilkasta keskustelua monista ajankohtaisista teemoista, kuten kansainvälisten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden ohjauksesta, monitaustaisten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden ohjauksesta, harjoittelu varhaiskasvatuksen johtamisessa, monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden harjoitteluun liittyen sekä yhteistyö ohjaavien opettajien ja yliopistojen välillä. Esiseminaari toteutettiin virtuaalisesti ja teknisistä järjestelyistä vastasi Turun yliopiston koordinaattorit, TY:n opiskelijajäsen ja varhaiskasvatuksen opettajankouluttajat. Osallistujia FERA 2021 esiseminaarissa oli yhteensä 90 henkeä.

Tammikuussa 2022 järjestettiin *valtakunnallinen virtuaalinen varhaiskasvatuksen opettajankouluttajien ohjausosaamisen seminaari*.

Verkostoyliopistojen yhteistyönä toteuttamassa etäseminaarissa erityisasiantuntija, KT Leena Penttinen piti keynote- puheenvuoron aiheesta Ohjausosaaminen opintopolun tukemisessa. TY:n koordinaattorit esittelivät seminaarissa valtakunnallisen verkkokurssin kehittämisvaihetta ja omassa yliopistokohtaisessa puheenvuorossaan kertoivat Turun yliopiston OHOSKE-osahankkeen järjestämistä koulutuksista ja kehittämistyöstä. Osallistujia seminaarissa oli yhteensä 48. OHOSKE-hanketta esiteltiin Normaalikoulujen kollegoille myös Sirius e-Norssi-verkoston lehdessä 2/2022 otsikolla: "OHOSKE- hanke kehittää ohjausosaamista varhaiskasvatuksen opettajankoulutukseen" (Ruokonen ym., 2022).

Kansainvälinen yhteistyö

Varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen ohjausosaamista on tuotu esiin myös kansainvälisessä OHOSKE- hankkeen, GINTL -verkoston (Global Innovation Network for Teaching and Learning) ja JoLII (Sino-Finnish Joint Learning Innovation Institute) yhteistyönä järjestämänä kansainvälisenä konferenssina. Konferenssi GINTLE-ECTE 2022 oli ensimmäinen GINTL-konferenssi, joka keskittyi varhaiskasvatuksen opettajankoulutukseen ja erityisesti ohjatun opetusharjoittelun kehittämiseen. Konferenssin puheenjohtajina toimivat professori Inkeri Ruokonen (Turun yliopisto) ja professori Xinghua Wang (Beijing Normal University). Keynote-puhujina konferenssissa olivat muun muassa professori Xiumin Hong (BNU), professori Ruben Fukkink (Asterdamin yliopisto). Osana keynote-puheenvuoroja kuultiin myös TY:n koordinaattoreiden esitys Pre-service teachers' self-efficacy beliefs supported by video-guided reflection.

Keynote puheenvuorojen lisäksi konferenssi tarjosi teemaryhmittäin tieteellisiä esityksiä varhaiskasvatuksen käytäntöihin ja kehittämiseen liittyen, mahdollistaen myös aiheeseen liittyvän keskustelun. OHOSKE-hankkeen sivuilla on nähtävissä konferenssikirja, josta löytyvät sekä teemaryhmien esitysten otsikot ja esittäjät että keynote- puheenvuorojen abstraktit. Kaiken kaikkiaan konferenssissa keynote -puheenvuoroja kuultiin seitsemän, ja iltapäivän temaattisten ryhmien tarjonta oli laaja (a. developing innovative ecte education in global era; b. professional learning and identity; c. leadership and educational policy; d. pre-service practice and work life; e. developing pedagogical future strategies of ecte) ja esityksiä yhteensä 30 kappaletta. Konferenssiin osallistui 151 henkeä, mutta Kiinassa saman zoom-ikkunan takana oli useita henkilöitä luentosaleissa, joten lopullinen osallistujamäärä oli arvioilta 300-400.

Konferenssista tiedottaminen järjestettiin yhteistyössä TY:n koordinaattoreiden ja GINTL-verkoston koordinaattoreiden kesken. Konferenssin etäjärjestelyistä vastasivat Turun yliopiston koordinaattorit, tutkimusavustaja ja Turun yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen harjoittelutyöryhmän jäsenet.

Kansainväliselle yleisölle suunnatulla blogisivustolla Research about ECEC julkaistiin OHOSKE-verkostosta artikkeli *Developing Reflective Mentoring Practices in Changing Learning Environments of Early Childhood Teacher Education as a part of OHOSKE project* kirjoitus 28.10.2022 (<https://researchaboutecte.wordpress.com/>). Vieraskynä kirjoituksessaan Turun yliopiston Melasalmi, Ruokonen ja Hurme (2022) nostivat esiin ohjatun opetusharjoittelun ja reflection yhteyden. Lisäksi kirjoituksessa avattiin OHOSKE-hankkeen tavoitteita, toimintaa ja yhteistyötä.

Tutkimusperustainen ohjausosaamisen kehittäminen

Hankkeen aikana on käynnistetty kaksi valtakunnallista aineistonkeruuta tutkimusperustaisen opettajankoulutuksen kehittämiseksi.

Tutkimus I: Tutkimus yliopistojen opettajankoulutustehtävissä toimivien ohjausosaamisesta, koulutuksellisista tarpeista sekä valtakunnallisista kehittämistoiveista varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden ja päiväkodeissa ohjaavien opettajien pedagogiseen ohjaukseen liittyen. Tutkimus II: Tutkimus harjoittelupäiväkotien ohjaavina opettajina toimivien varhaiskasvatuksen opettajien ohjausosaamisesta ja koulutuksellisista tarpeista.

Hankkeen aikana on kerätty kaksi tutkimusaineistoa, joissa yliopistoilla on sovitut omat kysymyksensä. Turun yliopisto on laatinut yhteistyössä muiden yliopistojen kanssa tutkimusaineistojen keräämiseksi kyselyt, jota TY hallinnoi. Tämän lisäksi Turun yliopiston koordinaattorit

ovat hankkineet yliopistojen yhteistä aineiston tutkimuskäyttöä varten oman tilan IDA-säilytyspalvelimelle, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämä turvallinen ja jatkuva Fairdata-kokonaisuuteen kuuluva tutkimusdatan säilytyspalvelu.

IDA-tilaan laadittiin ITY:n koordinaattoreiden toimesta loki-, Excel-tiedosto, johon jokainen tilassa kävijä on velvollinen kirjaamaan päivämäärän, nimensä, yliopiston nimen ja käynnin tarkoituksen. Emoaineistot säilytetään koskemattomina ja yliopistokohtaisiin kansioihin tallennetaan aineistoista varmuuskopiot sekä käytettävä tutkimusdata. Tutkimusaineistoja ei tallenneta omille työkoneille, verkkolevyille, ulkoisille kovalevyille tai pilvipalvelimille. Lisäksi aineistoista tehdyt määrälliset/laadulliset analyysit tallennetaan yliopistokohtaisten intressien mukaisesti yliopistojen omiin IDA:ssa sijaiseviin kansioihin.

Tutkimusaineistojen elinkaaret ovat pidemmät kuin itse OHOSKE-hankkeen. Aineistoja säilytetään Opetus- ja kulttuuriministeriön IDA- säilytyspalvelimellä viiden (5) vuoden ajan, jonka jälkeen aineistojen keruusta vastaava organisaatio, Turun yliopisto, toimittaa IDA:ssa säilytetyn, koskemattomat emoaineistot pysyvästi ja tunnisteettomana (ilman henkilötietoja) Yhteiskunnalliseen tietoaarkistoon tai FinTED (Finnish Teacher Education Database -tietovarantoon). Tutkimusaineisto on saatavilla jatkokäyttöön vain luovuttajan luvalla (Turun yliopisto). Yliopistojen omat, tutkimusaineistosta tehdyt analyysit ja muokattu tutkimusaineisto tuhoetaan. Tutkimustuloksia hyödynnetään valtakunnallisessa ohjausosaamisen tutkimusperustaisessa kehittämisessä ja tutkimuksista syntyvät, hankeajan päättymisen jälkeen ilmestyvät julkaisut jaetaan avoimen julkaisemisen periaatteella (open access journals) OHOSKE-verkoston kotisivustolla sekä OKM:n avointen materiaalien sivustolla.

Tulosten hyödyntäminen

OHOSKE-hankkeen aikana kertynyt ohjausosaamisen tieto ja materiaali on suoraan hyödynnetty ja edelleen hyödynnettävissä varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen käyttöön ja ohjausosaamisen kehittämiseen yhteistyössä opettajankoulutuksen ja harjoittelupäiväkotien ohjaavien opettajien kanssa. Digitaalinen valtakunnallinen ohjausosaamisen OHOSKE-sivusto ja DigiCampus-verkkokurssi mahdollistavat ohjausosaamiseen liittyvän koulutus- ja oppimateriaalin jakamisen ja tutkimusperustaisen kehittämisen tutkimustuloksista tiedottamisen jatkossakin. Hankkeen päätavoitteena oli perustaa ja vakiinnuttaa varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen opetusharjoittelua kehittävän verkoston yhteistyötoiminta osaksi yliopistojen opettajankoulutuksen pysyvää yhteistyötä ja tähän yhteistyöhön yliopistojen varhaiskasvatuksen opettajankoulutukset ovat nyt sitoutuneet.

Hankkeen arvioinnissa käytetyt menetelmät

Hankkeen järjestämistä koulutustapahtumista kerättiin monenlaisia palautekyselyitä. Relatiivisen asiantuntijuuden rakentumista edistävän ohjausmallin ja reflektiivisen etäpedagogisen ohjausmallin kehittämistyötä arvioitiin kehittävien arviointikyselyiden kautta myös opiskelijoiden ja opetusharjoittelua kentällä ohjaavien opettajien toimesta. Verkosto teki myös säännöllisiä kehittäviä itsearviointeja ja kävi keskusteluja hankkeen ohjausryhmän sekä paikallisten kehittäjäryhmien kanssa. Koulutuksen arviointiin ohjausosaamisen tutkimusperustaiseksi kehittämiseksi kerättiin myös tutkimusaineisto, jonka tuloksia tullaan jatkossa julkaisemaan tiedellisissä julkaisuissa sekä jakamaan OHOSKE-verkoston kotisivuilla sekä aoe.fi-palvelussa <https://aoe.fi/#/materiaali/2861>.

Selvitys hankkeen toteutuneista kustannuksista ja niiden jakautumisesta yliopistoittain

Hankkeeseen haettiin 660 000 euroa ja saatiin 495 000 euroa. Hankkeella oli 40% omarahoitusosuus, joka ylittyi kahdessa yliopistossa (Tampere, Oulu). Hankkeen toteutuneet kokonaiskustannukset olivat 846 848,95 euroa. OKM:n hankerahoitus sopeutettiin saatuun rahoitukseen, ministeriöltä tulevaa rahoitusta ei ylitetty. Pari yliopistoa (Oulu ja Tampere) sijoittivat hanketyöhön enemmän omarahoitteista työtä, sillä näkivät hankkeen tarpeelliseksi varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen ja ohjausosaamisen kehittämisessä ja verkostotoiminnan vakiinnuttamiseksi jatkossakin. Kaikki rahoitus tuli käytettyä hankehakemuksen mukaiseen tarkoitukseen. Palautettavaa rahoitusjäämää ei ole. Alla olevassa kuviossa 2 on esitetty hankkeeseen käytetyt kokonaiskustannukset yliopistoittain.

RAPORTOINTIKAUSI 1 (1.1.2021-28.2.2022)									
	Henkilöstökulut	Aineet, tarvikkeet ja tavarat	Palvelujen ostot	Matkakulut	Muut kulut	Yleiskustannukset	YHTEENSÄ	Myöntöpäätös	Jäljellä
Turun yliopisto	54 505,70		587,15			16 351,70	71 444,55	200 062,50	128 617,95
Helsingin yliopisto	57 757,54	20,81	29,80			17 327,26	75 135,41	124 987,50	49 852,09
Itä-Suomen yliopisto	20 152,68		264,04			6 045,60	26 462,32	124 987,50	98 525,18
Jyväskylän yliopisto	45 529,40				26,45	13 658,81	59 214,66	124 987,50	65 772,84
Oulun yliopisto	25 121,75		1 156,83			4 729,83	31 008,41	124 987,50	93 979,09
Tampereen yliopisto	64 493,94					19 348,18	83 842,12	124 987,50	41 145,38
YHTEENSÄ	267 561,01	20,81	2 037,82	0,00	26,45	77 461,38	347 107,47	825 000,00	477 892,53
RAPORTOINTIKAUSI 2 (1.3.2022-31.12.2022)									
	Henkilöstökulut	Aineet, tarvikkeet ja tavarat	Palvelujen ostot	Matkakulut	Muut kulut	Yleiskustannukset	YHTEENSÄ	Myöntöpäätös	Jäljellä
Turun yliopisto	89 230,70	2 977,68	3 333,31	5 051,85	2 165,63	26 769,21	129 528,38	200 062,50	-910,43
Helsingin yliopisto	37 387,20			1 341,03		11 216,16	49 944,39	124 987,50	-92,30
Itä-Suomen yliopisto	72 353,13	488,03	1 837,02	1 362,10	505,91	21 706,50	98 252,69	124 987,50	272,49
Jyväskylän yliopisto	49 630,43		1 166,67	142,08	345,25	14 889,13	66 173,56	124 987,50	-400,72
Oulun yliopisto	81 199,31		3 224,92			19 805,15	104 229,38	124 987,50	-10 250,29
Tampereen yliopisto	38 482,25		621,96	964,18		11 544,69	51 613,08	124 987,50	-10 467,70
YHTEENSÄ	368 283,02	3 465,71	10 183,88	8 861,24	3 016,79	105 930,84	499 741,48	825 000,00	-21 848,95
KAIKKI KAUDET YHTEENSÄ	635 844,03	3 486,52	12 221,70	8 861,24	3 043,24	183 392,22	846 848,95	825 000,00	-21 848,95

Kuvio 2. OHOSKE- verkostohankkeeseen käytetyt kokonaiskustannukset (1.1.2021 - 31.12.2022)

OHOSKE verkostohanke on, hankkeen toimijoiden arviointien sekä ohjausryhmältä saadun palautteen mukaan vastannut hakuilmoituksessa esitettyihin myöntöperusteisiin sekä ministeriöstä myönnettävien avustusten perusteisiin. Hanke kohdistui suoraan varhaiskasvatuksen opettajakoulutustehtävissä ja opetusharjoittelun ohjaustehtävissä toimivien opettajien pedagogisen ohjausosaamisen kehittämiseen digitaalisissa ja verkostoyhteistyötä kehittämissä oppimisympäristöissä. Hanke vahvisti valtakunnallista opettajakoulutusyhteistyötä ja toi kaivatun lisän varhaiskasvatuksen opettajakouluttajien valtakunnallisen verkoston kehittämiseksi, erityisesti varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksessa tärkeiden opetusharjoittelujaksojen ohjauksen tutkimusperustaiselle kehittämiseksi. Relationaalisen asiantuntijuuden rakentumista

edistävän ohjausmallin ja siihen liittyvän koulutuksen kehittäminen vahvisti myös yhteistyötä päiväkodeissa opetusharjoittelua ohjaavien opettajien kanssa.

Hankkeessa toimittiin avoimesti, vastuullisesti ja luottamuksellisesti OKM:n ja verkostoyliopistojen strategian mukaisesti sivistystä edistäen. Hankkeen tuloksena voitiin todeta, että kaikkien opetusharjoittelua ohjaavien opettajien ja opetusharjoittelussa olevien opiskelijoiden refleктоiva arviointi, vuorovaikutus, ja siihen liittyvä ohjausosaaminen vahvistuivat. Hankkeen aikana kehitettiin myös uutta luovia, tutkimusperustaisia ohjausmalleja muuttuviin ja poikkeuksellisiin oppimistilanteisiin, sillä Covid-19 tilanne ajoittui maassamme hankkeen aikaan. Verkosto edisti toiminnallaan tutkimusperustaisen ohjausosaamisen kehittämisen kautta entistä laadukkaampaa varhaiskasvatuspedagogiikkaa päiväkodeissa. Hankkeen osapuolet eivät ole käyttäneet luvatonta ulkomaista työvoimaa.

OHOSKE-verkostohankkeen yhteyshenkilö: professori emerita Inkeri Ruokonen, Turun yliopisto (inkeri.ruokonen@utu.fi)

Lähteet

Ammentorp, L & Madden, S (2014). Partnered Placements: Creating and Supporting Successful Collaboration Among Preservice Teachers. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 35(2), 135-149, DOI: 10.1080/10901027.2014.905805

Bone, J, Grieshaber, S & Quinones, G. (2019). A Peer Assisted Learning (PAL) approach to pre-service teacher professional experiences in Australia: organisational friendships, *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 47(4), 347-360, doi: 10.1080/1359866X.2018.1539215

Duhn, I., M. Fleeer, and L. Harrison. (2016). Supporting Multidisciplinary Networks through Relationality and a Critical Sense of Belonging: Three ‘Gardening Tools’ and the Relational Agency Framework. *International Journal of Early Years Education*, 24(3): 378–391. doi:10.1080/09669760.2016.1196578.

Edwards, A. (2010). *Being an expert professional practitioner. The relational turn in expertise*. London: Springer.

Eteläpelto, A., Vähäsantanen, K., Hökkä, & Paloniemi, S. (2013). What is agency? Conceptualizing professional agency at work. *Educational Research Review*, 10, 45–65. doi:10.1016/j.edurev.2013.05.001

Fonsén, E., Varpanen, J., Kupila, P. ja Liinamaa, T. (2021). Johtajuuden diskurssit varhaiskasvatuksessa - valta ja vastuu johtajuuden jäsentäjinä. *Sosiologia*.

Gardiner, W. (2010) Mentoring two student teachers: mentors’ perceptions of peer placements. *Teaching Education*, 21(3), 233-246, doi: 10.1080/10476210903342102

Gardiner, W., & Robinson, W. (2011). Peer field placements with preservice teachers: Negotiating the challenges of professional collaboration. *The Professional Educator*, 35(2), np.

Kahn, P., & Anderson, L. (2019). *Developing Your Teaching: Towards Excellence*. London: Routledge.

Karila, K., Kosonen, T., & Järvenkallas, S. (2017). *Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kupila, P., Ukkonen-Mikkola, T., & Rantala, K. (2017). Interpretations of Mentoring during Early Childhood Education Mentor Training. *Australian Journal of Teacher Education*, 42(10), 36-49.

Körkkö, M. (2020). *Beneath the Surface: Developing Video-Based Reflective Practice in the Primary School Teacher Education Programme*. Acta Universitatis Lapponiensis 275. Faculty of Education. University of Lapland. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-192-7> (Luettu 18.10.2020)

Liinamaa, T. (2014) *Merkityksellisen ohjaus- ja vuorovaikutussuhteen olemus lastentarhanopettajien ohjatussa harjoittelussa*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 504. Jyväskylän yliopisto.

Melasalmi, A., Hurme, T. R., & Ruokonen, I. (2022). Purposeful and Ethical Early Childhood Teacher: The Underlying Values Guiding Finnish Early Childhood Education. *ECNU Review of Education*, (1-23).

Melasalmi, A., Ruokonen, I. & Hurme, T-R. (2022). Developing Reflective Mentoring Practices in Changing Learning Environments of Early Childhood Teacher Education as a part of OHOSKE project. *Research about ECEC* <https://researchaboutece.wordpress.com/>

OHOSKE (2023). OHOSKE-verkoston kotisivut. <https://sites.utu.fi/ohoske/>

Pihanperä, M., Lepistö, J. & Ruokonen, I. (2022). An integrative review of the University-based Early Childhood Education and Care Centres within Early Childhood teacher education settings. *Education Sciences*.

Rantavuori, L. (2019). *Kohti relationaalista asiantuntijuutta joustavassa esi- ja alkuopetuksessa*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.

Ruokonen, I., Melasalmi, A. & Hurme, T-R. (2022). OHOSKE-hanke kehittää ohjausosaamista varhaiskasvatuksen opettajankoulutukseen. *Sirius* 2022 (2), 76-80.

Schön, D. (1987). *Educating the reflective practitioner*. San Francisco: Jossey-Bass.

Tiilikainen, M., Heikonen, L., Toom, A., & Husu, J. (2016). Videoavusteinen tuki opetusharjoittelun ohjauksessa ja ammatillisessa oppimisessä. *Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja* 47 (1), 48-54.

Ukkonen-Mikkola, T (2018). Mature ECEC student teachers' perceived professional agency during work placements. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 17(7), 59-79. <https://doi.org/10.26803/ijlter>

Ukkonen-Mikkola, T., & Turtiainen, H. (2016). Työssäoppiminen koulutuksen ja työelämän rajavyöhykkeellä. *Journal of early childhood education research*, 5(1), 44–68, <http://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2016/02/Ukkonen-Mikkola-Turtiainenissue5-1.pdf>

Varhaiskasvatuksen opettajankouluttajien tutkimusperustaisen ohjausosaamisen kehittäminen muuttuvissa oppimisympäristöissä -OHOSKE (2023). <https://aoe.fi/#/materiaali/2861>